

**NA TURUPATU DOU VAGA E
MAREA
A MARKO
Na Vuresi Makaliana na
Omea Ara Marea Tana Papi
Iani**

Na Turupatu Dou vaga e marea a Marko e tuturiga vaga iani: “Iani nogo na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo na Dalena God.” (1.1) Tana nina mamare popono, a Marko e adikaea laka e koegua a Iesu e ngongoragi sosongo pipi tana aqo dou vaniaqira na tinoni, me laka aia e tamanina goto gana susuliga na tsialigiaqira na tidao seko, ma na veoligiana niqira sasi na tinoni. Ma Iesu segenina nogo e tsari makalia laka aia nogo na Dalena Tinoni e mai i barangengo, rongona ke saua na maurina ke gini suivisuginigira na tinoni sui tania niqira sasi.

A Marko e marea na turupatuna na maurina a Iesu tana goko maka me mamauriga. E ida talu e gini goko tana rongona a Ioane Batista, ma nina lesovitabu a Iesu, ma na tsonitabo na tidao seko e nauvania. Mi muri, me ba saviliu na gini goko tana rongona nina aqo a Iesu na maurisiaqira na tinoni ma na sasaniaqira. E nauvaganana ia, me kiki rago migira gana duli a Iesu ara gini padagadovi dou baa laka aia manana nogo na Dalena God e tsunamai i barangengo. Migira gana gala a Iesu ara gini masugu loki vania, mara reisavi sosongolia baa.

Mi tana Lova 11 me tsau tana Lova 16, a Marko e gini turupatuna na omea ara laba vania a Iesu tana susuina na uiki na maurina i lao eni, putsi baa na mateana tana gai ulutaligu, ma na maurivisutuguana tania na mate.

Na Omea Ara Marea Tana Papi Iani

A Ioane Batista e sasani tinoni *1:1-8*

Na lesovitabuana ma na gokotabo vaniana a Iesu *1:9-13*

A Iesu e tuturiga nina aqo tana Galilii *1:14-9:50*

E tuu i Galilii me ba tsau i Jerusalem *10:1-52*

A Iesu e sasani tinoni i Jerusalem *11:1-13:36*

Nina rota ma na mateana a Iesu *14:1-15:47*

Na maurivisuana ma na datoana i baragata *16:1-20*

A Ioane Batista e Sasani Tinoni

(Mateo 3:1-12; Luka 3:1-18; Ioane 1:19-28)

¹ Iani nogo na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo na Dalena God.

² Aia e tuturiga vaga nogo e marea a Isaia na propete me tsaria,

“God e tsaria, ‘Sauba kau moloa niqo tabegoko ke idavigo,

me ke vangarau sautu vanigo.’

³ E kesa e guguu i laona na legai mangu, me tsaria:

‘!Vangarau manogatia na sautu vania na Taovia; gotolia na nauna tana aia ke liu!’ ”

⁴ Vaga ia, ma Ioane e labamai i laona na legai mangu, me lesovitabugira na tinoni, me sasanigira. Me tsarivanigira, “Kamu piloligi tanigira nimui sasi, ma kamu lesovitabu, maia God sauba ke padalegira nimui sasi.”

⁵ Na tinoni sui tana butona kao ni Judea mi tana verabau ni Jerusalem, ara sulungana baa na rongomiana nina sasani a Ioane. Ara koevulagia niqira sasi, maia e lesovitabugira tana Koo Jordan.

⁶ A Ioane e sagelia na polo ara vosiginia na ivuna na kamelo, me soritaliguginia na bunguna na itai ara aqosiginia na kokorana na kamelo. Me ngiti gana mutsa na kipo ma na bulumitsua.

⁷ Me katevulagi vanigira na tinoni me tsaria, “Aia na mane sauba ke labamai i muriqu inau, aia e loki sosongo baa liusiau inau. Me tau goto ulagaqu inau na gogoro tsuna ma na nusiligiana na itaina gana porotua.

⁸ Inau, au lesovitabugamu tana ko lee moa, maia sauba ke lesovitabuginigamu na Tarunga Tabu.”

*A Ioane e Lesovitabua a Iesu
(Mateo 3:13-17; Luka 3:21-22)*

⁹ Tau oka i muri, ma Iesu e mololea i Nasaret tana butona na momoru ni Galilii, me baa i konina a Ioane rongona aia ke lesovitabua tana Koo Jordan.

¹⁰ Mi kalina a Iesu e vasini moa tuligi tania ma koo, maia e morosia e ova na baragata, ma na Tarunga Tabu e tsunamai i konina tana rereina na kulukulu.

¹¹ Me talumai i gotu kesa na goko e tsaria, “Igoe na Dalequ galugaluve, au reingao sosongoligo.”

*Na Tidao Seko e Gokotabo Vania a Iesu
(Mateo 3:13-17; Luka 4:1-13)*

¹² Me tsaku ma na Tarunga Tabu e raia a Iesu ke vano tana legai mangu.

13 Mi tana e ba totu vati sangavulu na dani, maia Satan e gokotabo vania. Mara danga na omea atsi ara totu goto tana. Te ara labamai na angelo, mara sangaa.

*A Iesu e Soatugira Vati Na Mane Lavetsetse
(Mateo 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11)*

14 Mi murina ara tsonia a Ioane tana vale sosori, ma Iesu e vano tana Galilii ke gini turupatu vulagia na Turupatu Dou e talu i konina God.

15 Me tsarivaganana, “!E laba nogo na tagu dou, ma na verana God e mai varangi nogo! !Kamu piloligi tanigira nimui sasi, ma kamu tutunina na Turupatu Dou!”

16 Mi kalina a Iesu e liu baa ligisana na Reku ni Galilii, maia e reikaira ruka na mane lavetsetse, a Simone, aia a Iesu e soaginigotoa a Petero, ma na kulana aia Adrea, ara ka vugo tsetse.

17 Ma Iesu e tsarivanikaira, “Mai, ma kamu ka tsari muriqu, minau kau sasanikagamu na vugo tinoni.”

18 Me tsaku ara ka mololea ka niqira vugo, mara ka tsarimurina a Iesu.

19 Maia e baa tetelo goto, me reikaira goto ruka na tamakula tavosi, a Iakobo ma Ioane, kaira na dalena a Sebedi. Ara ka tototu kolua ka tamaqira i laona tu niqira uaqa, mara tu aragoa tu niqira vugo.

20 Mi kalina a Iesu e morosikaira, maia e soakaira kara ka murigotoa. Mara ka tuu mara ka mololea a Sebedi ka tamaqira i laona na uaqa kolugira nina maneaqo, mara ka tsarimurina a Iesu.

*Kesa na Mane e Totuvia na Tidao Seko
(Luka 4:31-37)*

²¹ A Iesu migira ganaduli ara mai tsau tana vera loki ni Kapernaum. Mi tana dani na Sabat, ma Iesu e sage tana vale lotu me tuturiga na sasaniaqira na tinoni.

²² Migira sui ara rongomia ara gini ganataa na rongomiana na omea e sasaniginigira, rongona e tau rorongona vaga na omea ara rongomia i koniqira na tarai na Ketsa. Maia e vaga kesa e gini tarai tana susuligana loki.

²³ Mi tana dani ia, e sagemai goto i vale lotu kesa na mane e totuvia na tidao seko. Maia e kanga loki me tsaria,

²⁴ “!Ae! ?Nagua o ngaoa i konimami igoe a Iesu ni Nasaret? ?Laka o mai ieni rongona o ngaoa ko sekoligami ngatsu? !Inau au dona nogo laka ase i igoe – igoe nogo na Dalena tabu God!”

²⁵ Ma Iesu e ketsalia na tidao seko me tsarivania, “!Ko mui igoe, mo ko rutsuligi tania na mane iani!”

²⁶ Ma na tidao seko e keseli kakaia na mane ia, me kanga loki me rutsuligi tania.

²⁷ Migira na tinoni sui ara ganataa, mara tuturiga na gini vaigokovigi mara tsaria, “?Nagua sagata na omea vaga e laba? ?E kesa na sasani vaolu ngatsu? !Na mane iani e tamanina na susuligana na ketsaliaqira na tidao seko migira ara rongomi mangana!”

²⁸ Ma na turupatu tana rongona a Iesu e rarasa bamai tsaku tana vera sui i laona na butona momoru ni Galilii.

*A Iesu e Maurisigira Danga na Tinoni Lobogu
(Mateo 8:14-17; Luka 4:38-41)*

²⁹ Ma Iesu migira gana duli ara mololea na vale lotu. Mara vano saviliu i ka valeqira kaira a Simone Petero ma Adrea, mara ka tsari goto kaira a Iakobo ma Ioane.

³⁰ Mi tana, ma na tarungana a Petero e masagi me tsaro i nigena. Mi kalina a Iesu e laba tana, migira ara tsarivulagia vania.

³¹ Ma Iesu e ba reia, me tangolia na limana me sangaa ke totu tuu. Ma na masagi e tavongani nanga lee tania. Maia e tuturiga saviliu na vangarauana gaqira mutsa.

³² Mi tana ngulavi ia, kalina e varangi nogo ke suu na aso, mara adigira mai vania a Iesu na tinoni lobogu, migira goto e totuvigira na tidao seko.

³³ Migira sui na tinoni tana vera ia, ara saikolumai i matana na vale i tana e totu a Iesu.

³⁴ Ma Iesu e maurisigira danga na tinoni, igira e gadovigira pipi na vatana na lobogu, me tsialigigira danga na tidao seko. Me tongovani-gira na tidao seko kara laka na tsariana sa omea, rongona ara dona nogo laka ase i aia.

*A Iesu e Liuvi Poponoa na Galilii
(Luka 4:42-44)*

³⁵ Mi tana matsaraka rovorovo, kalina e tau vati dato moa na aso, ma Iesu e tuu me rutsu tania na vale. E mololea na vera ia, me vano kesa tana nauna e mangu, mi tana e nonginongi.

³⁶ Ma Simone migira na kulana ara baa mara lalavea.

³⁷ Mi kalina ara tsodoa mara tsarivania, “Taovia, na tinoni sui ara lalavego.”

³⁸ Ma Iesu e tsaria, “Ida moa ma ka vano tana vera taligu, rongona niqu aqo nogo ti kau gini turupatu goto i tana. Aia nogoria na rongona te au gini mai inau.”

³⁹ Ma Iesu e liuvi poponoa na Galilii. Me turupatu pipi tana vale lotu, me tsialigigira na tidao seko.

*A Iesu e Maurisia Kesa na Mane Mudo
(Mateo 8:1-4; Luka 5:12-16)*

⁴⁰ Me kesa na mane mudo e mai laba i konina a Iesu, me tsuna tuturu i matana, me nongia ke sangaa me tsaria, “Taovia, ti vaga igoe ko ngaoa, me tau saikesa utu vanigo ko maurisiau me ke maletugua * na kokoraqu.”

⁴¹ Ma Iesu e galuvea na mane ia, me tuu me ba pelea me tsarivania, “Eo, au ngaoa. !Ko male!”

⁴² Mi tana tagu tsotsodo nogo ia, gana lobogu na mane ia e nangalee tania, me male na kokorana.

⁴³ Ma Iesu e goko kakai vania me tsaria,

⁴⁴ “!Ko rorongo igoe! Ko laka saikesa na baa ma na gini turupatu bamai vaniana ke kesa na omea e laba vanigo. Ko ba saviliu dodo moa mo ko laba i matana na manetabu, mo ko nongia ke vilekea na kokoramu. Mi muri ti ko sau na savori vaga tana nina Ketsa a Moses, rongona ke gini labamaka i mataqira na tinoni laka e mavu manana nogo na kokoramu.”

* **1:40 1:40** “maletugua” Igira na Tsiu i sau ara pada laka na lobogu na mudo e naua me gini kalinaqu na tinoni i matana na lotu.

⁴⁵ Me vano na mane, me tuturiga saviliu na turupatuna bamai tana nauna sui na omea a Iesu e nauvania. Me gini laba danga sosongo na goko, te e gini utugana vania a Iesu na laba malemale i laoqira na tinoni tana vera. Me tototu moa tana nauna e mangu, migira na tinoni ara aligiri talu pipi tana vera sui, mara maimai moa i konina.

2

A Iesu e Maurisia Kesa na Mane Logu (Mateo 9:1-8; Luka 5:17-26)

¹ Me putsi visana na dani i muri, ma Iesu e visutugua i Kapernaum. Me tsaku e liu na goko laka a Iesu e totu tana.

² Ara labasai danga sosongo na tinoni, me gini kapi na vale tana e totu a Iesu, me kapi goto i tano. Mi kalina a Iesu e tuturupatu moa vanigira na tinoni tana rongona na Turupatu Dou,

³ mara tu labamai tugira vati na tinoni, ara tu tsebamai vania a Iesu kesa na mane logu.

⁴ Ma na rongona ara danga sosongo vaga na tinoni ia, mara vaikapitsigi na toga, te e gini utu vanitugira na ba laba i matana a Iesu. Mara tu dato i kelana na vale tana e atsa, mara tu puta ovatia, gana ngongo tsuna tana e totu a Iesu. Mara tu molo tsunaa na mane logu kolu nigena.

⁵ Mi kalina a Iesu e reia tu niqira tutuni e loki vaga ia, maia e tsarivanja na mane logu, "Dalequ, ara tanusi nogo nimu sasi."

⁶ Mara visana na tarai na Ketsa ara totu tana ara pada vaganana i tobaqira,

7 “?Egua na mane ia te e goko vaga ia? !E pea mananaa God! !Ma God aia segeni moa e tangomana ke nusiligigira na sasi!”

8 Ma Iesu e donaginia saikesa niqira papada, te e tuu me tsarivanigira, “?Matena gua ti amu pada vaganana ia i tobamui?”

9 ?Laka nagua e lakagana dodo baa vaniau na tsariana vania na mane logu iani laka, ‘Ara tanusi nogo nimu sasi’, se na tsarivaniana moa, ‘Ko tuu, mo ko kalagai nigemu, mo ko vanovano’?

10 Ma na rongona moa kau saumakali vanigamu laka inau na Dalena Tinoni au tamanina na susuliga i lao eni gana na nusiligiaqira na sasi,” mi tana a Iesu e ketsalia na mane logu me tsaria,

11 “!Ko tuu, mo ko kalagai nigemu, mo ko visu i veramu!”

12 Ara momoro moa igira sui tana, me tuu na mane ia i mataqira, me adia na nigena, me vanoligi tsaku. Migira sui ara ganataa, mara tsonikaea God mara tsaria, “!Igita a tau vati morosia moa kesa dani na omea vaga iani!”

*A Iesu e Vilia a Levi Ke Tsarimurina
(Mateo 9:9-13; Luka 5:27-32)*

13 Me tuu a Iesu, me visutugua i ligisana na Reku Galilii. Me kesa na alaala loki na tinoni ara labamai i konina, maia e tuturiga na sasaniaqira.

14 Mi kalina aia e liumai tana, e morosia kesa na mane aditakesi, a Levi na asana, aia na dalena a Alpeus, e totu i laona nina vale na aditakesi. Ma Iesu e tsarivania, “Ko mai igoe,

mo ko tsarimuriqu.” Me tuu saviliu a Levi, me tsarimurina a Iesu.

¹⁵ Mi muri, ma Iesu e ba sanga na mutsa tana valena a Levi. Me kesa na alaala loki na mane aditakesi ma na tinoni e tangi seko na rongogira ara tsarimurina, mara ba sanga mutsa kolugira a Iesu migira gana duli.

¹⁶ Mara visana na tarai na Ketsa, ma na Parisii ara totu tana ara reia laka a Iesu e mutsa kolugira na mane aditakesi, ma na tinoni e tangi seko na rongogira, mara veisuagira gana duli mara tsaria, “?E gua vaga ti aia e sanga mutsa kolugira na mane aditakesi ma na tinoni e tangi seko na rongogira?”

¹⁷ Ma Iesu e rongomigira dodo, te e tuu me tsarivaganana vanigira, “Igira na tinoni ara mauri dou nogo ara tau goto kilia na mane tatali ke taligira, igira moa ara lobogu. Inau au tau sulungana mai rongona ti kau soagira igira e dou nogo niqira sasaga, migira moa ara totu tana seko.”

Ara Veisuaginia a Iesu tana Rongona Na Sese na Vitoa Rongona na Lotu

(Mateo 9:14-17; Luka 5:33-39)

¹⁸ Kesa dani, kalina igira gana duli a Ioane Batista, migira goto gaqira duli na Parisii ara naua na sese na vitoa rongona na lotu, mara visana tinoni ara mailaba i konina a Iesu mara veisuaa, “?Taovia, laka egua vaga ti igira moa gana duli a Ioane Batista, migira goto gaqira duli na Parisii ara naua na sese na vitoa, migira gamu duli igoe ara tau naua?”

¹⁹ Ma Iesu e tsarivanigira, “?Egua, amu padaa laka igira ara sangatsari tana kavomutsa na tauga, kara tau gania kesa na mutsa? !Tagara saikesa, e tau vaga ia! Kalina na mane tauga vaolu e tototu moa kolugira, e utu kara tau sanga na mutsa.

²⁰ Me sauba nomoa ke labamai na danj i tana kara adiligia na mane tauga vaolu tanigira; mi tana ti igira sauba kara dona na nauana na sese na vitoa.

²¹ “Tagara ke kesa ke dona na adiana na turina na polo vaolu, me ke tsiparaginia na polo purapura, rongona ti vaga ke nauvaganana ia, me sauba na turina na polo vaolu ke raqaratsia na polo purapura, maia ke gini ova loki goto baa.

²² Me tagara goto ke kesa ke dona na qetutsavua na uaeni vaolu i laona na kogau pura. Rongona ti vaga ke nauvaganana ia, me sauba kalina ke subu na uaeni vaolu, me ke tapalia na kogau pura, me ke tareo lee na uaeni, me ke seko lee goto na kogau. !Tagara! Na uaeni vaolu sauba nomoa ke qetutsavua i laona na kogau vaolu.”

Ara Gini Goko Rongona na Vali Tana Dani na Sabat

(Mateo 12:1-8; Luka 6:1-5)

²³ Me kesa tana dani na Sabat, ma Iesu migira gana duli ara liu baa i laogira visana na uta na sila. Migira gana duli ara tuturiga na pitsuaqira visana na vuana na sila.

²⁴ Mi kalina igira na Parisii ara reigira ara nauvaganana ia, mara tsarivania a Iesu, “!Ko

reia, tana nida Ketsa igita, e vali vanigira gamu duli igoe na nauvaganana ia tana Dani na Sabat!”

²⁵ Ma Iesu e tsarivanigira, “?Egua laka amu tau vati tsokoa moa tana Papi Tabu na omea vaga e naua a David i sau kalina aia e vitoa? Tana tagu ia, a David migira goto nina tinoni ara vitoa.

²⁶ Maia David e tuu, me ba sage tana valena God, me adigira na breidi ara gini savori vania God, maia migira sui nina tinoni ara gani gaqira. Na omea iani e laba tana tagu kalina aia Abiatar e Mane Tabu Loki. E totu tana nida Ketsa igita, laka igira segeni moa na manetabu e tau vali qira na ganiana na breidi vaga ia, ma David e ganiana nomoa, me tusugotoa vanigira nina tinoni, migira sui ara sanga na ganiana.”

²⁷ Ma Iesu tsarigotoa vanigira, “Na Dani na Sabat e gini totu tana rongogira na tinoni, ma na tinoni ara tau gini totu tana rongona na Dani na Sabat.

²⁸ Minau na Dalena Tinoni au Taovia kaputigotoa na Sabat.”

3

Na Mane e Labe na Limana (Mateo 12:9-14; Luka 6:6-11)

¹ Mi muri, ma Iesu e tuu, me visutugua tana vale lotu, mi tana e totu kesa na mane e labe na limana.

² Mara totu goto tana visana na tinoni ara ngaoa laka kara keli vania a Iesu kesa na omea seko. Te ara tuvua laka ti aia ke maurisi tinoni tana Dani na Sabat, migira kara gini tamanina niqira rongona na tatamanga gana.

³ Me tuu a Iesu me tsarivania na limalabe, “Ko tuu, mo ko mai ieni i nago.”

⁴ Maia e tuu me baa i nago, ma Iesu e pilo baa i koniqira na tinoni me veisuagira, “?Laka nagua tana nida Ketsa igita e tamivanigita ka naua tana Dani na Sabat? ?Na sanga tinoni, se na rotasi tinoni? ?Na aragoana na maurina tinoni, se na sekoliana?”

Migira ara tau goto tsaria kesa na omea.

⁵ Ma Iesu e moro tatavata baa i koniqira ara totu tana, me kore me galuvegira goto, rongona ara tobakakai sosongo, me sasi niqira papada. Te e tuu moa, me tsarivania na mane, “Ko kaporakasia na limamu.” Maia e kaporakasia na limana, me dou tugua.

⁶ Migira na Parisii ara tuu mara mololea na vale lotu, mara ba saviliu mara sai kolugira visana tinoni tana nina alaala a Herod, mara vorogokona sai na matesiana a Iesu.

Danga na Tinoni Ara Saikolu I Ligisana na Reku

⁷ Ma Iesu migira gana duli ara vano, mara ba tsau tana Reku Galilii, ma na alaala loki na tinoni ara tsarimurina ia. Ara talu tana Galilii, mi tana Judea,

⁸ mi Jerusalem, mi tana Idumia, mi tana butona kao tabana i longa na Koo Jordan, mi tana vera polia na Tire ma na Sidon. Igira sui ara mai konina a Iesu, rongona ara rongominogoa na omea sui aia e naua.

⁹ Mara danga sosongo na tinoni ara saimai, me tuu a Iesu me raigira gana duli kara raqavotua

kesa na uaqā, maia ke gini totu i laona, rongona kara tau bingia na toga.

¹⁰ Ara danga sosongo nogo na tinoni aia e maurisigira, migira sui na tinoni lobogu ara vaisugutigi rongona ara ngao sosongolia kara pelea a Iesu.

¹¹ Me pipi kalina ti vaga igira na tinoni e totuvigira na tidao seko kara reia a Iesu, me tsaku ara pukatsuna i tuana, mara gudato mara tsaria, “!Igoe manana nogo na Dalena God!”

¹² Ma Iesu e tongokakaia vanigira na tidao seko kara laka na tsarivulagi vaniana ke kesa laka ase i aia.

*A Iesu e Viligira Sangavulu Ruka na Apostolo
(Mateo 10:1-4; Luka 6:12-16)*

¹³ Ma Iesu e dato kesa tana vungavunga, me soamaigira visana na mane, igira aia e ngaoa kara totu i konina. Migira ara baa i konina,

¹⁴ maia e viligira sangavulu ruka i laoqira, migira nogo a Iesu e soaginigira na apostolo. Me tsarivanigira, “Inau au viligamu kamu totu koluau. Me sauba kau mologamu kamu baa ma kamu turupatu vanigira na tinoni,

¹⁵ me sauba kamu tamanina goto na susuliga gana na tsialigiaqira na tidao.”

¹⁶ Miani nogo na soaqira igira na sangavulu ruka a Iesu e viligira:

a Simone, aia a Iesu e soaginigotoa a Petero;

¹⁷ ma Iakobo ma Ioane kaira na tamakula, na dalena a Sebedi, ma Iesu e soaginikaira goto a Boanerges, ma na rongona na soa ia: “Dalena Vivisa”;

18 ma Adrea,
 ma Pilipo,
 ma Bartolomeo,
 ma Mateo,
 ma Toma,
 ma Iakobo na dalena a Alpeus,
 ma Tadeo,
 ma Simone ni Kanaan,
 19 ma Iudas Iskariot, aia e sauligia a Iesu.

Visana Tinoni Ara Tsaria Laka a Iesu E Gini Aqo na Susuligana Beelsebul

(Mateo 12:22-32; Luka 11:14-23; 12:10)

20 Mi muri, ma Iesu e visu i verana. Mi tana goto ara saikolumai danga sosongo na tinoni, ma Iesu migira gana duli ara tau goto tamanina niqira tagu i tana ke mangamanga vanigira ma kara mutsa.

21 Mi kalina igira na kulana a Iesu ara rongomia na omea iani, ara tuu, mara vano laka kara tangolivisua, rongona na tinoni ara tsaria laka, “Aia e bule nogo.”

22 Mara visana na tarai na Ketsa igira ara talumai i Jerusalem, ara tuu mara tsaria, “Aia nogo Beelsebul e totu i konina. Maia nogo gaqira taovia na tidao e tusuvania na susuligana te aia e gini dona na tsialigiaqira na tidao.”

23 Me tuu a Iesu, me soasaigira na tarai na Ketsa, me gokolia vanigira me tsaria, “?Ke koegua Satan ti ke dona na tsialigiana Satan?”

24 Kamu reia, ti vaga ke kesa tana vera igira segeniqira nogo na tinonina kara tuu ma kara vaivotagi segeniqira, ma kara vailabugi kolu, me

sauba e utu lelee ke oka me ke taveo lee na vera vaga ia.

²⁵ Me ti vaga igira segeniqira nogo i laona kesa na tamadale kara tuu ma kara vaivotagi segeniqira, ma kara vailabugi kolu, me sauba e utu lelee goto ke oka me ke taveo lee na valeqira.

²⁶ Me vaga goto ti tana verana Satan, aia migira gana totukolu kara vaivotagi segeniqira, me utu lelee goto ke tukakai na verana ia, sauba nomoa ke taveo me ke nanga lee.

²⁷ “Tau lelee tangomana vania ke kesa ke sage tana valena kesa na mane malagai susuliga, me ke laugira nina omea levolevo sui, ti vaga aia ke tau ida talu ke sori kurukurua na mane susuliga tamanina na vale. Mi muri moa ti aia ke baa me ke sage tana valena me ke laugira nina omea levolevo sui.

²⁸ “Au tsarimakali vanigamu laka pipi sui na sasi ara naua igira na tinoni, ma niqira gokoseko sui goto ara tsaria, e tau utu ti kara tanusi.

²⁹ Masei moa ti vaga aia ke tsonia sa gokoseko ke kalea na Tarunga Tabu, maia e utu saikesa ke tanusi nina sasi, rongona e tsukia na vatana na sasi e dona na totu saviliu, me voo na tanusi.”

³⁰ A Iesu e gini tsarivaganana ia, rongona niqira goko visana ara tsaria laka, “Na tidao seko nogo e totu i konina aia.”

*Na Tinana ma na Tasina Ara Ngaoa Laka Kara Reia A Iesu
(Mateo 12:46-50; Luka 8:19-21)*

³¹ Mara labamai igira na tinana ma na tasina a Iesu, mara tutuu moa i tano. Mara mologoko baa vania a Iesu laka ara ngaoa kara reia.

³² Migira na toga danga ara totu polia a Iesu, mara tsarivania, “Ko reia, na tinamu migira na tasimu ara tutuu i tano, mara ngaoa na reiamu.”

³³ Ma Iesu e tsaria, “?Laka ase i aia na tinaqu? ?Masei igira na tasiqu?”

³⁴ Mi tana, aia e moro baa i koniqira na tinoni sui ara totupolia me tsaria, “!Kamu reigira baa girani! !Girani nogoria na tinaqu ma na tasiqu inau!

³⁵ Rongona ase i moa ti vaga ke naugira na omea God e ngaoa aia ke naua, maia nogoria na kulaqu, ma na vavinequ, ma na tinaqu inau.”

4

Na Gokolia na Mane e Rasavaginia Na Vatuna na Uiti

(Mateo 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Ma Iesu e tuturiga tugua na sasani i ligisana na Reku Galilii. Ma na toga danga ara totu polia, maia e tuu me ba sage kesa tana uaqa, me totu puka i laona. Ma na uaqa e tsotsobo tana reku, migira na tinoni sui ara tutuu i one.

² Ma Iesu e gini aqo na gokolia, me sasanigini-gira danga na omea, me tsarivanigira:

³ “!Kamu rorongou dou! E kesa na mane e vano na rasavaginiana na vatuna na uiti i laona nina uta.

⁴ Mi kalina aia e rasavaginia na vatuna na uiti, mara puka lee visana vatuna tana sautu, mara laba na manu, mara tougira mara ganigira.

⁵ Mara visana na vatuna ara puka tana kao vatuvatuga, tana e tau matolu dou na kao. Mara vovodato tsaku lee rongona na kao e tau tugua.

⁶ Mi kalina e dato na aso, me rangigira na kutsuna vaolu. Ma na rongona na lamuqira e tau tsuna ao dou tana kao, me tau oka mara makede lee.

⁷ Mara visana na vatuna ara puka i levugana na itai kokonaga. Mi kalina ara vovodato, ma na itai kokonaga e poko tsavugira, mara gini tau molo vuaqira.

⁸ Mara visana na vatuna ara puka tana kao laka. Mi tana ara dato dou mara molo vunguqira dou sosongo. Visana vunguna ara tsaulia tolu sangavulu na vatuna, visana ono sangavulu, me visana kesa sangatu.”

⁹ Ma Iesu e tsaria, “Eo, kamu rorongou dou ti vaga kamu tamanina na kulimui.”

*Ara Lave Rongona Nina Gokolia a Iesu
(Mateo 13:10-17; Luka 8:9-10)*

¹⁰ Mi kalina e totu segenina a Iesu, migira visana igira ara rongominogoa nina gokolia vaga aia e tsaria, ara mai i konina kolugira na sangavulu ruka ganaduli, mara ngasua ke nusivanigira na rongona nina gokolia.

¹¹ Ma Iesu e tsarivanigira, “Igamu, au dona kau vuresi makali vanigamu nogo na mainaina e totu popoi tana gokolia ara kalea na Verana God. Migira na tinoni tavosi kara rongomiginia tana gokolia moa,

¹² rongona e vaga e katea a Isaia na propete, me tsaria,
‘Igira sauba kara momoro, ma kara momoro,
me utu nomoa kara reigadovia;
me sauba kara rorongou, ma kara rorongou,
me utu nomoa kara rongomigadovia.

Rongona ti igira kara padagadovia,
me sauba kara pilo baa i konina God, maia sauba
ke nusigira tania niqira sasi.' ”

*A Iesu e Nusirongona na Gokolia na Mane e
Rasavaginia na Vatuna na Uiti*

(Mateo 13:18-23; Luka 8:11-15)

¹³ Te e tuu a Iesu, me veisuagira, “?Laka amu tau rongomigadovia na gokolia e kalea na mane e vano me rasavaginia na vatuna na uiti i laona nina uta? ?Me ti vaga kamu tau rongomigadovia na gokolia ia, me ke koegua ti sauba kamu padagadovia sa gokolia tavosi gotoa?

¹⁴ “Aia na mane au gini gokolia laka aia e baa me rasavaginia na vatuna na uiti, aia na papadana kesa e vano me rasavaginia na gokona God.

¹⁵ Migira visana tinoni ara usulia na vatuna na uiti ara puka lee tana sautu; igira ara rongomiragoa na gokona God, me tau oka me laba Satan, me adiligia tanigira.

¹⁶ Migira visana tinoni ara vaga na vatuna ara puka tana kao vatuvatuga. Mi kalina ara rongomia na gokona God ara gini magemage tsaku na adiana.

¹⁷ Me tau moa lamuga kalavata i tobaqira, te e gini tau totu oka. Mi kalina e gadovigira na rota rongona ara tutunina na gokona God, mi tana igira ara tau tukakai, mara pukavisu lee.

¹⁸ “Mara visana tinoni ara vaga na vatuna ara tsuka i levugana na itai kokonaga. Na tinoni vaga ia ara rongomingao ragoa na gokona God,

¹⁹ mara gini boe sosongo moa na omea ni lao eni, ma na kiliqolo danga, me pipi sui

goto na vatana na kili omea tavosi e dangalia na tobaqira, me sugutiginia na gokona God i tobaqira, mara gini tau molo vuaqira dou.

²⁰ “Migira na tinoni tavosi ara vaga na vatuna ara tsuka tana kao dou. Kalina ara rongomia na gokona God, mara tamivania, migira nogo ara molo vuaqira dangadanga: visana tolu sangavulu, visana ono sangavulu, me visana kesa sangatu.”

Na Gokolia Tana Rongona na Laeti I Vavana na Popo
(Luka 8:16-18)

²¹ Me gogoko vanigira babaa moa a Iesu, me tsarivanigira: “Tagara ke kesa ke tungia na laeti me ke adisagea i vale, me ke molopoia i vavana na popo, se i vavana na nige. Sauba nomoa ke molokaea i kelana na bela.

²² Na omea popoi sui sauba kara saulabatigira i malena, ma na omea sui ara tsavupoigira, sauba kara adiligia na tsatsavuna ma kara totu malemale.

²³ !Kamu rorongo dou ti vaga amu tamanina na kulimui!”

²⁴ Me tsarigotoa vanigira, “!Kamu puku kalavativigira dou na omea amu rongomia kalina eni! Na sasaga vaga amu gini aqo tana pedeginiaqira na tinoni, aia nogoria na sasaga vaga sauba God ke adigotoa me ke gini aqo tana pedeginiamui igamu, me sauba ke pabo goto baa.

²⁵ Na tinoni e tamanina nogo danga nina omea, me sauba kara pabovanigotoa, ma na tinoni e tau tamanina sa nina omea, sauba kara adiligi

sui tania, me tsau tana omea tetelo lee aia e tamanina.”

Na Gokolia Tana Rongona na Vatuna na Sila e Vovo me Dato

²⁶ Me goko babaa goto a Iesu, me tsaria, “Na verana God e vaga kesa na mane e ba tsukagira na vatuna na sila tana nina uta.

²⁷ Mi tana bongi aia e maturu, mi tana dani e naugira levo nina aqo. Ma na vatuna sila e vovo me dato dodo. Maia e tau dona e koegua te e vaga.

²⁸ Na kao segeni nogo e maurisia na vatuna na sila me gini dato me molo vuana; e ida e dato na kutsuna, mi muri e molo vuana boruboru, mi muri tsotsodo e laba na vunguna laka, me danga na vatuna konina.

²⁹ Mi kalina e ganoga nogo na sila, ma na mane tamanina na uta e mai, me pitsugira na vuana, me kaviginigira nina gau na gaina, rongona e laba nogo na tagu na pipitsu.”

*Na Gokolia Tana Rongona Na Vatuna na Gai
(Mateo 13:31-32, 34; Luka 13:18-19)*

³⁰ Ma Iesu e veisuagira, “?Laka nagua vaga ka tovoginia na Verana God? ?Na gokolia koegua ka tovoginia ti ke gini maka?

³¹ Na Verana God e vaga moa na vatuna kesa na gai. Ma na vatuna ia e tetelo lee pitsu liusigira na vatuna gai sui tana barangengo. Me kesa na mane e adia, me ba tsukaa i laona nina uta.

³² Me tau oka i muri, me dato, me lia na gai loki liusigira na gai sui lakalaka. Me moloa na arana loki, mara mai na manu mara aqosi binuqira raviravi tana arana.”

³³ Kalina a Iesu e sasanigira na toga, me gini aqo moa na gokolia vaga girani, vaga e tugugira na rongomigadoviana.

³⁴ E tau goto ngaoa ke sasanigira tana goko lee moa, me ke tau gini aqo na gokolia. Mi kalina e totu segeni kolugira gana duli, mi tana aia e dona na vuresi makaliana na rongona na omea sui vanigira.

*E Goko A Iesu me Beata na Tasi
(Mateo 8:23-27; Luka 8:22-25)*

³⁵ Mi tana ngulavi nogo na dani ia, ma Iesu e tsarivanigira gana duli, “Ida ma ka savu tabana na reku.”

³⁶ Mara mololegira na toga i tana, migira gana duli ara sage tana uaqa a Iesu e totu nogo i laona, mara votu kolua. Mara visana goto na uaqa ara totu tana nauna ia.

³⁷ Me tavongani laba na guguri loki i mao, ma na panu e tuturiga na sage i laona na uaqa, me varangi ke dangadato na tasi i laona.

³⁸ Maia a Iesu e tsaro moa i murina na uaqa, me lulunga me matura. Migira gana duli ara galisia mara tsarivania, “?Taovia, egua, laka o tau gini boe igoe laka igita a varangi mate?”

³⁹ Ma Iesu e mamata me tutsau, me ketsalia na guguri, “!Ko rago!” me tsarivania na tasi, “!Ko beata!” Me tavongani puka na guguri, me beata mate na tasi.

⁴⁰ Ma Iesu e tsarivanigira gana duli, “?Egua te amu matagu vaga sagata ia? ?Laka amu tau vati tutunina moa?”

⁴¹ Migira ara matagu mate, mara vaigokovigi mara tsaria, “?Asei mane sagata ngana? !Atsa

moa na guguri ma na tasi mara ka rongomi mangana!”

5

A Iesu e Maurisia Kesa na Mane E Totuvia na Tidao

(Mateo 8:28-34; Luka 8:26-39)

¹ Mi kalina ara tsau nogo i tabana na Reku Galilii, tana vovotana niqira kao na Gadara,

² ma Iesu e vasini tsipulonga moa tania na uaga, me kesa na mane e talumai tana nauna i tana ara totu na vatuluma gana na qilu tinoni mate, e mailaba i konina.

³ Ma na mane iani na tidao seko e totu i konina, me mauri i levugaqira na qilugilu. Me tau tangomana kesa ke soria me ke totu dodo.

⁴ Danga kalina ara soriginia na tuana ma na limana na itai tapala, me pipi kalina e kutia na itai tana limana, me kabakutigira na itai tapala tana tuana. E susuliga sosongo, me utu vania ke kesa ke tangoli pukalia na susuligana.

⁵ Na dani ma na bongi aia e liu bamai i laoqira na qilugilu mi tana vungavunga, me guguu, me adia na vatu vavanga me gini pari segenina.

⁶ Maia e totu ao moa kalina e morosia a Iesu, me ulomai, me tsuna tuturu i matana,

⁷ me gu loki me tsaria, “!A Iesu, igoe nogo na Dalena God i gotu vasau! ?Nagua o ngaoa ko naua vaniau? !Au nongigo tana asana God ko laka na kedeaqu!”

⁸ E gini goko vaganana ia, rongona a Iesu e tsarivania, “!Tidao seko ko rutsuligi tania na mane iani!”

⁹ Ma Iesu e veisuaa na mane, “?Asei na asamu?”

Maia e tsaria, “!Alaala na asaqu, rongona ami danga sosongo!”

¹⁰ Maia na mane e ngasukakaia a Iesu laka ke tau tsialigigira na tidao seko tania na butona na vera ia.

¹¹ Me kesa na alaala loki na boo ara totu varangi, mara mutsamutsa tana vungavunga.

¹² Migira na tidao seko ara nongia a Iesu mara tsaria, “Ko tamivanigami ma kami ba sage i laoqira na boo girani.”

¹³ Ma Iesu e tamivanigira. Migira na tidao seko ara rutsuligi tania na mane ia, mara ba sage i laoqira na boo. Ma na alaala popono na boo, gana ngongo ruka na toga igira sui, ara tabulosi, mara viri tsogo katsara tsuna, mara tsoku tana reku, mara lulumi sui.

¹⁴ Mi kalina igira na mane ara reitutugugira na boo ara reia na omea e laba vaga ia, ara tsogoligi, mara rasavaginia bamai na turupatu tana verabau ia, mi tana vera taligu goto. Migira na tinoni ni tana ara tuu mara ba reia na omea e laba.

¹⁵ Mi kalina ara labamai i konina a Iesu, mara reia laka na mane e totuvia na alaala popono na tidao seko tana idana, e tototu rago tana, me dou tugua na sasagana, me sageli polona dou, migira sui ara gini matagu loki.

¹⁶ Migira ara sanga na reiana na omea vaga ia, ara turupatuna vanigira na toga na omea e laba vania na mane e totuvia na tidao seko, ma na omea e laba vanigira na boo.

¹⁷ Te ara tuu, mara nongia a Iesu ke vanoligi tania na veraqira.

¹⁸ Mi kalina a Iesu e sagevisu i laona na uaqā, ma na mane aia na tidao seko ara rutsuligi tania, e mai nongia a Iesu me tsaria, “!Ko tamivaniau ma kau murigo!”

¹⁹ Ma Iesu e tau tamivania, me tsaria moa, “!Tagara, ko visu i veramu i koniqira na kamamu, mo ko turupatuna vanigira na omea na Taovia e nauvanigo ma nina galuve loki vanigo!”

²⁰ Te e tuu na mane, me vano, me liu i laona na veraloki i tana ara soaginia na Sangavulu Vera, me turupatuna na omea sui vaga a Iesu e nauvania. Migira sui ara rongomia nina turupatu ara gini beke sosongo.

*A Iesu e Maurisia na Dalena a Jairus Me Kesa na Daki Aia e Pele Leea Moa na Polona
(Mateo 9:18-26; Luka 8:40-56)*

²¹ Ma Iesu e visutugua i tabana na reku, ma na toga danga ara maisai i konina tana liligina na reku.

²² Mi tana e labamai goto kesa na mane, a Jairus na asana, maia na tagao tana lotu tana vera ia, me tao tsuporu i matana a Iesu,

²³ me ngasua, “Taovia, na dalequ daki tetelo e lobogu sosongo. !Ko mai igoe mo ko pelea moa, me sauba aia ke mauri doutugua!”

²⁴ Ma Iesu e tuu, me aligiri na vano koluana. Marā tsari goto na toga danga sosongo, marā kovia a Iesu tabana mi tabana.

²⁵ Mi laoqira na toga tana, e totu kesa na daki e gadovia na lobogu na vasugabu e sangavulu ruka nogo na ngalitupa, me gini rota sosongo.

²⁶ E tsonisuigira nogo nina qolo vanigira danga na mane tatali, me tau tangomana kesa ke talimaurisia, me seko babaa moa pipi kalina.

²⁷ Aia e rongominogoa na goko tana rongona a Iesu, te e gini sangatsari tana alaala, me liu dodo i murina a Iesu.

²⁸ Me papada vaga segenina i tobana, “Ti vaga kau pele leea moa na polona aia, me sauba kau dou nogo.”

²⁹ Te aia e baa, me pelea na polona a Iesu. Mi tana tagu tsotsodo ia, ma na vasugabu e nanga lee tania, me vatsangi segenina i laona na konina laka e mauri nogo tania nina lobogu.

³⁰ Mi kalina tsotsodo goto ia, ma Iesu e vatsangi gadovia laka na susuligana e rutsu tania me ba konina kesa, maia veisuaa, “?Asei vaga e pelea na poloqu?”

³¹ Migira ganaduli ara tsaria, “!Lao Taovia! ? Laka o tau reigira na toga danga vaga sagata ara kovigo, megua ti o veisuaa ase i e pelego?”

³² Ma Iesu e momoro bamai i laoqira na toga, me lavea ti ke reia ase i e nauvaganana ia.

³³ Ma na daki ia e reigadovia na omea e laba vania, maia segenina e mai, me matagu me gariri, me tsuna tuturu i matana a Iesu, me tsarivulagia na manana popono na omea aia e naua, ma na omea e laba vania.

³⁴ Ma Iesu e tsarivania, “Dalequ igoe, nimu tutuni nogo e maurisigo. Ko baa tana rago, mo ko mauri tania nimu rota.”

³⁵ Me gogoko moa a Iesu vania na daki, mara labamai goto visana tinoni ara adigoko mai talu i valena a Jairus mara tsarivania, “!A Jairus, igoe!

E matepitsu nogo na dalemu. ?Na manigua na malabulesiana babaa moa na Taovia?"

³⁶ Ma Iesu e tau boeginigira, me tsarivania a Jairus, "Ko laka na matagu ma na gini boe sa omea. Ko tutunina moa."

³⁷ Ma Iesu e tongovanigira na toga kara sangat-sari, i tugira segeni moa a Petero, ma Iakobo ma Ioane na tasina.

³⁸ Mi kalina ara tu ba tsau i valena a Jairus, ma Iesu e morosigira na tinoni danga ara saikolu nogo tana, mara viri ngangai mara tangitangi loki.

³⁹ Me sage a Iesu i vale, me tsarivanigira, "?Nagua sagata na melu ma na tangitangi ma na ngangai loki vaga ia? !Na baka e tau mate - e matura lee moa!"

⁴⁰ Migira sui tana ara gilugana moa. Te e tuu a Iesu, me ketsaligira kara rutsu sui i tano. Maia e adikaira moa na tamana ma na tinana na baka mi tugira gana duli, mara tu sage tana voki tana e tsaro na baka.

⁴¹ Ma Iesu e tangolia na limana na baka me tsarivania, "Talita Koum", na rongona na goko ia, "!Daki tetelo, au tsarivanigo ko tuu!"

⁴² Me tu tsaku na baka, me tuturiga na vano bamai. E sangavulu ruka na ngalitupana na baka ia. Migira sui tana ara gini novo mate.

⁴³ Ma Iesu e tongokakai vanigira kara laka na gini turupatuna bamai, me tsarivanigira moa, "!Kamu palaa me ke mutsa gana!"

*Igira i Nasaret Ara Sove Tania a Iesu
(Mateo 13:53-58; Luka 4:16-30)*

¹ Ma Iesu e mololea tana nauna ia, me aligiri na visutugu i Nasaret na verana segeni, migira gana duli ara tsarimurina.

² Mi tana dani na Sabat, maia e vano tana vale lotu, me sasanigira na tinoni. Mara danga na tinoni ara totu tana, mi kalina igira ara rongomia nina goko a Iesu, mara gini novo loki mara tsaria, “?E koegua sagata te aia e dona na omea sui vaga gira? ?Iava sagata aia e adia na sasaga loki vaga ia? ?Miava goto aia e adia na susuligana na nauana na valatsatsa loki vaga sagata gira?

³ ?Laka aia e tau na mane kamoda lee moa ngana, na dalena ko Maria, ma na kulana a Iakobo, ma Iosepo, ma Iude, ma Simone? ?Me laka igira sui na vavinena ara tau totu kolugita ieni kalina?” Mi tana igira ara sove saikesa tania, mara tau goto ngaoa na rongomiana.

⁴ Ma Iesu e goko vanigira me tsaria, “E kesa na propete igira na tinoni sui pipi tana vera ara padalokia. Migira segeni moa gana verakolu ma na kamana ma na kulana, ara tau padalokia.”

⁵ Me gini utugana vania a Iesu ke naugira danga na valatsatsa i tana, me molo limana moa i lovaqira visana na tinoni lobogu, me maurisigira.

⁶ Me gini novo loki moa rongona igira i tana ara tau tutunina.

*A Iesu e Molovanogira Na Sangavulu Ruka
(Mateo 10:5-15; Luka 9:1-6)*

Ma Iesu e liu tana vera sui polia i tana, me sasanigira na tinoni.

⁷ Me soasaigira na sangavulu ruka na apostolo, me mologira kara dulivano na tsigovera, ma kara ka ruka kesa duli. Me tusuvanigira na susuligana na mani tsialigiaqira na tidao seko,

⁸ me parovatavigira vaga iani, “Kamu laka na adiana sa nimui omea gana i sautu, nimui itoro moa kamu adia – ke tagara goto na bredi, ke tagara goto na todo, me ke tagara goto na qolo i laona gamui lapa.

⁹ Kamu sagelia gamui porotua, ma kamu laka goto na adiana na rukanina na polo na oli.”

¹⁰ Me tsarigotoa vanigira, “Tana nauna tana kara soalakagamu dou, tana vale vaga ia kamu totu kalavata, poi tsau kalina kamu vanoligi tania na vera ia.

¹¹ !Me ti vaga kamu laba kesa tana vera, migira na tinoni tana vera ia kara tau soalakagamu dou, se kara sove na rongomiana na omea amu tsaria, me dou ti kamu tuu ma kamu mololea na vera vaga ia, ma kamu tsapuligia moa na kaona na vera ia tania na perana tuamui, me ke ngiti papadana na parovata vanigira!”

¹² Migira gana duli ara aligiri mara vano, mara turupatu vanigira na tinoni, mara tsarivanigira laka kara piloligi tania niqira sasi.

¹³ Migira ara tsialigigira goto danga na tidao, mara ninaginigira na mona na tinoni lobogu, mara gini mauri doutugua.

*E Ponopala na Tobana a Herod
(Mateo 14:1-2; Luka 9:7-9)*

14 Mi tana tagu ia, maia Herod na taovia tsapakae * e rongomigira na omea sui e laba, rongona na goko tana rongona a Iesu e tavuresi bamai pipi tana nauna. Visana tinoni ara tsaria, “!E maurivisitugua a Ioane Batista! Aia nogo na rongona te aia e gini tamanina na susuliga na nauana na valatsatsa vaga ia.”

15 Migira visana ara tsaria, “!A Elija ngana!” Mara visana goto ara tsaria, “!Aia e kesa na propete, vaga nogo igira na propete ni sau!”

16 Mi kalina a Herod e rongomi vaganana ia, me ponopala tobana me tsaria, “!Tau utu ti a Ioane Batista nogo ngana! !Aia au kurinogoa na lovana, me maurivisitugua kalina ia!”

*Na Turupatuna na Mateana A Ioane Batista
(Mateo 14:3-12; Luka 3:19-20)*

17 A Herod e gini goko vaganana ia, rongona e tau oka i votangana moa, maia segenina nogo e ketsaligira kara tangolia a Ioane ma kara soria, ma kara moloa tana vale sosori. A Herod e gini nauvaganana ia, rongona aia e aditsunaa ko Herodias na tauna a Pilip aia na tasina segeni nogo ia.

18 Me rongona goto pipi kalina a Ioane e baa, me totokoe vania a Herod me tsarivania, “E tau goto vanigo ti ko tauga kolugotoa na tauna na tasimu.”

19 Me gini momosa tobana ko Herodias, me area na matesiana a Ioane, me utu moa vania rongona a Herod.

* **6:14 6:14** “a Herod” Aia nogo a Herod Antipas, na taovia tsapakae tana Galilii.

²⁰ A Herod e matagunia a Ioane, rongona e dona laka a Ioane na mane dou, te e moloa moa ke totu. E ngaoa moa na rongomiana kalina aia e turupatu, atsa moa ti aia e gini pono tobana pipi kalina e rongomia nina goko e tsaria.

²¹ Me kesa dani ko Herodias e tsodoa gana tagu dou na manaliana na omea e area na nauana vania a Ioane. E laba na tagu dou ia tana dani na padavisuana na dani tana e botsa a Herod. Mi tana dani ia, aia a Herod e naua kesa na kavomutsa me soagira na tinoni taovia tana gavumane, ma niqira taovia na mane vaumate, migira na tinoni loki sui tana Galilii.

²² Ma na dalena ko Herodias e sagemai me gavai, me gini mage sosongo tobana a Herod na reiana, migira sui goto ara sanga na mutsa koluana. Te e tuu a Herod, me tsarivania na baka daki, “?Nagua o ngaoa kau tusuvanigo? Sauba kau tusuvanigo na omea sui moa o ngaoa.”

²³ Me vekevania me tsaria, “!Au vatsa vanigo, laka sauba kau tusuvanigo na omea gua moa ti ko nongia i koniŋu, atsa moa ti na turina popono niŋu tamani!”

²⁴ Ma na baka daki e rutsu, me ba veisuaa tinana, “?Nana goe, nagua kau nongia?” Ma na tinana e tsarivania, “Ko nongia na lovana a Ioane Batista.”

²⁵ Ma na baka daki e visu tsaku konina na taovia tsapakae me tsaria, “!Au ngaoa ko tusuvaniau nogo kalina eni na lovana a Ioane Batista ke totu i laona kesa na popo!”

²⁶ Me gini melu sosongo rago na tobana a Herod kalina e rongomia na goko vaga ia, me

utu nogo ke sove, rongona aia e tsari sui nogo a nina veke i mataqira igira sui ara totu tana.

²⁷ Te e tuu moa, me ketsalia kesa na mane pituvale ke ba tsaku, me ke adimaivania na lovana a Ioane. Ma na mane pituvale ia e tuu, me vano tana vale sosori, me ba kuria na liona a Ioane,

²⁸ me adimaia na lovana tana popo, me ba tusuvania na baka daki. Maia e tusuvania tinana.

²⁹ Mi kalina igira gana duli a Ioane ara rongomia e laba na omea vaga ia, migira ara mai mara adia na konina, mara qiludoua moa.

*A Iesu e Palagira Tsege Na Toga na Tinoni
(Mateo 14:13-21; Luka 9:10-17; Ioane 6:1-14)*

³⁰ Mi kalina ara visumaitugua igira na apostolo ara vano na tsigovera, mara tatamanga vania a Iesu na omea sui ara naua mara sasanigira na tinoni.

³¹ Mara danga sosongo na tinoni ara labamai, visana ara vivisu, me visana ara maimai moa mara gini tau tamani tagu tana kara gini mutsa gaqira dodo a Iesu migira gana duli. Me tuu a Iesu, me tsarivanigira gana duli, “Ida ma ka vano segenida kesa tana nauna mangu, ma kamu gini mango tetelo.”

³² Mara sage tana uaqa, mara votukalea tana nauna mangu tana kara totu segeni.

³³ Migira na tinoni danga ara morosigira moa kalina ara votu, mara dona segeniqira nogo laka asei igira. Mi tana igira sui ara tu takuti, mara mololea na veraqira, mara ulo idaida nogo, mara tsari liu i one, mara ida nogo vania a Iesu migira

gana duli na ba tsau tana nauna tana ke longa na uaqa.

³⁴ Mi kalina a Iesu e tsipulonga i one, maia e reigira na toga danga vaga ia ara totupitua nogo i tana, maia e galuve sosongoligira i tobana, rongona ara rerei vaga ti na alaala na sipi e tagara niqira reitutugu. Te e tuturiga na sasaniginiaqira danga na omea.

³⁵ Mi kalina e varangi nogo ke suu na aso, migira gana duli a Iesu ara mai i konina mara tsarivania, “Taovia, e varangi nogo ke suu na aso, mieni na nauna e mangu lee.

³⁶ Me dou ti ko raigira na tinoni girani, ma kara baa visana tana vera varangi gira ma kara gini voli gaqira mutsa segeni.”

³⁷ Ma Iesu e tsaria, “Igamu segeiniimui nogo e tugua kamu tusuvanigira na mutsa kara gania.”

Migira ara tsarivania, “?Egua, laka o ngaoa kami vano ma kami tsonigotoa ke ruka sangatu na qolo na mani voli breidi ke gini tugua kami palaginigira na toga vaga gira?”

³⁸ Ma Iesu e veisuagira, “?Me laka e visa na breidi i konimui? Baa, ma kamu lavea.”

Mara baa, mara lalavea. Mi kalina ara visumai mara tsarivania, “E tsege lelee moa na breidi me ruka moa na tsetse.”

³⁹ Ma Iesu e tsarivanigira gana duli kara ketsaligira na tinoni ma kara totu votavota tana alaala, ma kara totu i lao tana buruburu.

⁴⁰ Migira na tinoni ara totu i lao, mara tavota pipi alaala, visana ara kesa sangatu kolu, mara visana tsege sangavulu kolu.

⁴¹ Ma Iesu e aditugira tsege na bredi, me kaira ruka na tsetse, me morodato i baragata me soadoua God. Mi muri maia e ngitigira na bredi me tusua vanigira gana duli kara tuvaria vanigira na toga. Me tuvarivota gotoa ruka na tsetse vanigira sui.

⁴² Migira sui na toga ara mutsa mara masu dou sui.

⁴³ Mi kalina ara mutsa sui, migira gana duli a Iesu ara tsakokolugira sui na tsarana na mutsa, mara dangaliginigira e sangavulu ruka na kei.

⁴⁴ Igira sui ara sanga na galiana na bredi ara tsaulia tsege na toga na mane.

*A Iesu e Liu Tana Rarauna na Tasi
(Mateo 14:22-33; Ioane 6:15-21)*

⁴⁵ Mi muri, ma Iesu e raigira gana duli kara sagetugua tana uaqa, ma kara idaida baa i Betsaida i tabana na reku. Maia segeni ke totuvisu, me ke reigira talu na toga ti kara visu sui dou i veraqira.

⁴⁶ Mi kalina e molovisugira sui nogo na toga, maia e dato segenina kesa tana vungavunga me nonginongi.

⁴⁷ Me bongi nogo, me tsotsobo moa na uaqa i levugana na reku, ma Iesu e tototu segenina moa i one.

⁴⁸ Me morosigira gana duli ara rota sosongo na vosevose, rongona na guguri e palamai i nago, ma na uaqa e tsonisuu sosongo. Mi tana varavi dani, ma Iesu e pidikagira gana duli, me liliumai tana rarauna na tasi. Me laka ke vano saviliu,

⁴⁹ migira ara reia e liu tana rarauna na tasi, mara pada laka na tidao, mara qenaa, “!Ae! !Tugamuna! !Kesa na tidao e mai!”

⁵⁰ Mara matagu mate igira sui kalina ara reia.

Me tsaku ma Iesu e goko vanigira, me tsaria, “!Ee! !Kamu laka na matagu! !Inau moa ia!”

⁵¹ Te e baa me sage kolugira i laona na uaqa, me tavongani puka lee na guguri loki. Migira gana duli ara ganataa me ponopala tobaqira,

⁵² rongona ara tau padagadovia na rongona na valatsatsa e naua a Iesu kalina e palagira tsege na toga na tinoni; e pono moa na tobaqira.

*A Iesu e Maurisigira na Lobogu I Genesaret
(Mateo 14:34-36)*

⁵³ Ara savu baa i tabana tana reku, mara ba tsipulonga i Genesaret, mi tana ara soria niqira uaqa.

⁵⁴ Mara vasini mololea moa niqira uaqa, migira na tinoni ni tana ara reigadovi saviliua a Iesu.

⁵⁵ Mara vaiulovigi na tinoni tana vera sui tana, mara tsebamaigira na tinoni lobogu kolu nigeqira, mara baa tana nauna tana ara rongomia laka e totu a Iesu.

⁵⁶ Me pipi moa nauna tana e liu a Iesu, tana vera tetelo, mi tana vera loki, mi laona na uta goto, migira na tinoni ara adigira baa na lobogu tana nauna na maketi, mara ngasua a Iesu laka ti ke tamivanigira na lobogu, ma kara pelelea moa na isuisuna na polona ia. Migira sui ara pelea moa na polona a Iesu ara tavongani mauridoutugua.

7

*Igira na Taovia na Tsiu Ara Kore Vania a Iesu
Rongona e Tau Muria na Sasaga ni Sau
(Mateo 15:1-9)*

¹ Visana na Parisii ma na tarai na Ketsa ara talu i Jerusalem, mara mailaba i konina a Iesu.

² Ara reia laka visana vidaqira gana duli ia kalina ara mutsa, migira ara tau vulitalua na limaqira vaga e kilia tana vovorona na lotu.

³ Igira na Parisii, migira goto na Tsiu tavosi, ara muria na sasani ara adidatoa i koniqira na mumuaqira; vaga ia, me utu kara mavi na mutsa ti kara tau vulitalua na limaqira;

⁴ me utu goto kara mavi na ganiana kesa na omea ara volia tana maketi ti kara tau vati vulidoua talu. Mara murigira goto danga me danga na aqona ara adidatoa i koniqira na mumuaqira, vaga na vulidouana na tseu, ma na kuki ma na popo, migira.

⁵ Te ara tuu na Parisii ma na tarai na Ketsa, mara veisuaa a Iesu, “?Laka e koegua vaga ti igira gamu duli igoe ara tau muria nida sasaga ni sau ara molomaia vanigita igira na tutuqada, mara tau vulitalua na limaqira ti kara mutsa gaqira vaga e kilia tana vovorona na lotu?”

⁶ Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, “! E gadovigamu manana na goko e katevulagia a Isaia tana rongomui igamu! !Na vanga malapalu sagata igamu! E kalegamu saikesa nogo na omea aia e marea i sau me tsaria, ‘Na tinoni girani, e tsaria God, ara tsonikaeginiau na mangaqira lee, ma na tobaqira e ao sosongo taniau.

⁷ !Niqira samasama ara naua vaniau e puala lee rongona ara sasaniginigira na tinoni na muriana na ketsa ara botsangi segenia igira vaga moa ti ara talumai i konina God, me tagara!

⁸ “Eo, amu mololigigira na omea God e ketsaliginigamu, mamu tangoli kakaigira moa niqira sasani na tinoni lee.”

⁹ Ma Iesu e goko babaa moa, me tsarivanigira, “!Igamu amu dona sosongo na sautuligiana nina ketsa God, ma na muriana moa nimui sasaga ni sau segeni!

¹⁰ “A Moses aia e sauva vanigamu na ketsa iani, ‘Ko kukuni tanikaira na tamamu ma na tinamu. Me ti vaga kesa ke vealaginia moa na tamana se na tinana, me dou ti kara matesia.’

¹¹ Migamu tana nimui sasani amu tsarigotoa laka ti vaga kesa ke tamanina na omea e tugua ke sangaginikaira lee na tamana ma na tinana, maia ke tavongani tuu me ke tsaria laka ‘Iani e Korban’ papadana laka aia e vekenogoa ke sauвания God,

¹² mi tana, maia e mologinia laka e tau nogo ngolia na ketsa na kukuni tanikaira na tamana ma na tinana.

¹³ Mi tana nauvaganana ia, igamu amu peaginia nina goko God, rongona kamu sasani-gira na tinoni na muriana moa nimui sasaga ni sau segeni igamu. Mara danga goto baa na omea vaga girani amu naua.”

*Na Omea na Tinoni e Tsukia Me Gini Sasi i
Matana God
(Mateo 15:10-20)*

14 Te e tuu a Iesu me soasaigira tugua na toga kara baa i konina, me tsarivanigira, “Kamu rorongono mai igamu sui, ma kamu padagadovia na omea kau tsaria.

15 E tagara kesa na omea ke sage tana mangana tinoni ke naua, me ke gini kaulinaqu tana vovorona na lotu. Ma na tsaqina goko moa e talu i laona na tobana tinoni me rutsu i taba, aia nogoria e dona ke naua me ke gini kaulinaqu na tinoni tana vovorona na lotu.

16 Kamu rorongono dou ti vaga amu tamani kulimui.”*

17 Mi kalina a Iesu e mololegira na tinoni, maia e ba sage kesa tana vale, migira gana duli ara nongia ke nusidoua vanigira na rongona na goko vaga ia aia e tsaria.

18 Ma Iesu e tsarivanigira, “!Lao, me vaga moa ti amu tau vati sasaga liusigira baa na tinoni tavosi igamu! ?Egua laka amu tau vati padagadovia moa? E tau na omea ke sage i mangana tinoni ke naua ti ke gini kaulinaqu. Tagara.

19 Rongona na omea vaga ia e tau dona ke sage tana kosuna tinoni, e sage moa i laona na tobana, mi muri me rutsuligitugua tania na konina.” Tana tsaqina goko vaga iani, a Iesu e gini katevulagia laka pipi sui na mutsa ara tau moa seko na ganiana, ara dou moa.

20 Ma Iesu e goko babaa moa me tsaria, “Migira moa na tsaqina goko ara rutsu talu tana

* **7:16 7:16** Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 16.

mangana tinoni ara naua me gini kaulinaqu na tinoni ia.

²¹ Rongona i laona nogo na kosuna tinoni ara pukugamai na papadana na tsukiana na omea seko, vaga na komi, na matesi tinoni,

²² na kibokibo, na susugu, me danga goto na omea seko; na pero, na totu sekoseko, na masugu, na keli, na kaekae, ma na sasaga bubulega.

²³ Migira na omea seko sui vaga girani ara pukugamai nogo i laona na tobana tinoni, maia nogo e naua ti e gini kaulinaqu.”

*A Iesu e Tsialigia na Tidao Tania na Dalena
Kesa na Daki
(Mateo 15:21-28)*

²⁴ Ma Iesu e tuu me mololea tana nauna ia, me liu baa tana vovotana kao ligisana na vera ni Tire. Me ba sage dodo kesa tana vale, matena e tau ngaoa kesa ke donaginia laka aia e totu tana, me tau moa tangomana ke popoi.

²⁵ Me kesa na daki na tidao seko e sagelia na dalena, aia e rongomia laka a Iesu e totu tana, te e tuu, me mai saviliu me tsunatuturu i matana.

²⁶ Ma na daki ia, na Grik, e botsa i Ponisia i laona na Siria. Aia e ngasua a Iesu ke tsialigia na tidao seko tania na dalena.

²⁷ Ma Iesu e tsarivania, “E dou kara mutsa talu na baka. E tau ulagana na adiana gaqira mutsa na baka, ma na tsonivaniaqira na pai.”

²⁸ Ma na daki e tsaria, “Eo, Taovia, migira na pai ara totu i vavana na bela, ara ganigotoa na duduna gaqira mutsa na baka.”

²⁹ Ma Iesu e tsarivania na daki, “!Tana rongona nogo igoe o gokotugu dou vaniau vaga ia, me dou ko visu i veramu, mi tana sauba ko reia laka na tidao seko e vanoligi nogo tania na dalemu!”

³⁰ Ma na daki e visu i verana, me reia na dalena e tsaro rago i nigena, ma na tidao seko e vanoligi manana taninogoa.

A Iesu e Maurisia Kesa na Mane e Mui na Kulina me Bulu na Lapina

³¹ Ma Iesu e tuu me mololea na vera ni Tire, me liu saviliu i Sidon, me liu gaukuti baa tana vovotana kao tana ara soaginia Sangavulu Vera, me kalea tana Reku Galilii.

³² Mi tana, mara visana tinoni ara adimaivania a Iesu kesa na mane e mui na kulina, me sasalevo lee nina goko, mara ngasuginia laka ke pelea moa.

³³ Ma Iesu e adiligi segenia tanigira na toga, me moloa na kakauna i laona na kulina na mane ia, me tsuvea na kakauna me peleginia na lapina,

³⁴ me morokae i baragata, me magomago loki, me tsarivania na mane, “!Epata!” ma na rongona na goko ia, “!Ko ova!”

³⁵ Mi kalina tsotsodo nogo ia, mara ka ova na kulina, me tanusi na lapina, me tuturiga na goko doutugua.

³⁶ Ma Iesu e tongovanigira sui na gini goko vaniana ke kesa, me atsa moa ti aia e tongoa, migira ara gini turupatu bamai moa.

³⁷ Migira sui ara rongomia na omea vaga ia, ara gini novomate. Mara tsaria, “Na mane iani e naudoua pipi na omea sui. !E naua mara gini

rorongo na muikuli, mara goko doutugua igira e bulu na lapiqira!"

8

A Iesu e Palagira Vati na Toga Na Tinoni (Mateo 15:32-39)

¹ Me tau oka i muri, me labamai kesa goto na alaala loki na tinoni, mara totukolua a Iesu. Mi kalina e sui nogo gaqira mutsa, ma Iesu e soasaigira gana duli me tsarivanigira,

² "Au galuve sosongoligira na tinoni girani, rongona e tolu nogo na dani ara totukolua, mi kalina ia e tagara nogo sa omea kara gania.

³ Me ti vaga kau raigira kara visu lee i veraqira, ma kau tau palagira talu ti kara vano, me sauba kara maluku, ma kara mateluvu lee i sautu, rongona visana vidaqira ara talu ao nomoa."

⁴ Migira gana duli ara veisuaa, "?Me sauba iava sagata ka adia na mutsa ke tugua ka palaginigira na toga girani i laona na legai mangu lee vaga ieni?"

⁵ Ma Iesu e veisuagira, "?Me laka e visa na breidi i konimui?" Mara tsaria, "E vitu."

⁶ Ma Iesu e ketsaligira na toga kara totupuka i lao. Maia e tangoligira vitu na breidi, me soadoua God. Mi muri me ngitigira, me tusuvanigira gana duli kara tuvaria vanigira na toga, migira ara nauvaganana ia.

⁷ Mara totu goto visana na tavina tsetse tetelo, ma Iesu e soadoua God, me ketsaligira gana duli kara tuvarigira goto vanigira na tinoni.

⁸ Migira sui ara mutsa mara masu dou sui. Igira ara gana ngongo vati na toga na tinoni.

⁹ Mi kalina ara mutsa sui, migira gana duli ara tsakokolugira na tsarana na mutsa, mara dangaliginigira vitu na kei. Mi muri, ma Iesu e mologira na tinoni kara visu i veraqira.

¹⁰ Maia e ba saviliu me sage kesa tana uaqa kolugira gana duli, mara vano tana vovotana kao ni Dalmanuta.

Igira na Parisii Ara Ngaoa Moa Laka Kara Reia na Valatsatsa
(Mateo 16:1-4)

¹¹ Mi kalina ara batsau i tana, migira na Parisii ara mai konina a Iesu, mara tuturiga na vaimangabarigi koluana. Ara ngaoa kara tubulaginia, te ara ngasuginia laka aia ke nauvanigira kesa na valatsatsa, ma kara gini dona laka ti na susuligana God e totu manana i konina.

¹² Ma Iesu e galakusi me tsaria, “!Alao! ?Mara gua sagata na tinoni ni dani eni ti ara ngaoa moa laka kara reitalua na valatsatsa ti kara gini tutunina? !Au tsarivanigamu na manana, e utu saikesa goto kau naua sa valatsatsa vanigira na tinoni girani!”

¹³ Ma Iesu e tuu me vanoligi tanigira, me sagevisu kolugira gana duli tana uaqa, mara savu i tabana na reku.

Kamu Kana Tania Niqira Sasani Sasi Igira na Parisii
(Mateo 16:5-12)

¹⁴ Migira gana duli a Iesu ara padalea na adiana gaqira breidi, e kesa lelee moa na sivona e totu i koniqira i laona na uaqa.

15 Ma Iesu e tsarivanigira na goko iani, “Ke reigamu dou. Kamu parovata tania niqira isti na Parisii, ma nina isti a Herod.”

16 Migira gana duli ara tuturiga na gini vaigokovigi segeniqira mara tsaria, “Aia e gini goko vaga ia tana rongona ngatsu na breidi igita a adia e tau tugugita.”

17 Ma Iesu e donagini segenina na omea igira ara gini vaigokovigi, te e veisuagira, “?Egua vaga ti amu gini vaigokovigi segenimui, mamu tsaria laka na breidi igita a adia e tau tugugita? ?Laka amu tau vati dona moa se laka amu tau vati padagadovia moa? ?Egua sagata te e pono vaga na lovamui?

18 ?Amu tamaniragoa na matamui, me gua ti amu tau morosia? ?Mamu tamanigotoa na kulimui, me gua ti amu tau rongomia?

19 ?Amu tau ngatsu padatugua kalina inau au ngitigira tsege lelee moa na breidi, mau palaginigira e tsege na toga na tinoni? ?Me laka e visa na kei amu dangaliginigira kalina amu tsakosaigira na turina na mutsa e tsara?”

Mara tsaria, “Ara sangavulu ruka na kei.”

20 Ma Iesu e veisuagira goto, “?Eo, mi kalina au ngitia vitu lelee moa na breidi mau palaginigira e vati na toga na tinoni, me laka e visa na kei amu dangaliginia na turina na mutsa e tsara?”

Mara tsaria, “Ara vitu na kei.”

21 Me veisuagira tugua, “?Me vaga ia, megua, laka amu tau vati padagadovia moa?”

A Iesu e Maurisia Kesa na Mane ni Betsaida e Koko na Matana

²² Mara maitsau i Betsaida, migira visana na tinoni ni tana ara adimaivania a Iesu kesa na mane e koko na matana, mara ngasua laka ke pelea.

²³ Ma Iesu e tangolia na limana na mane koko, me tudumi baa tania na vera. Me tsuve tana kakauna me peleginia na matana na mane ia me veisua, “?Egua, laka o morosia sa omea?”

²⁴ Ma na mane e morokae me tsaria, “Eo, au morosigira na tinoni, mara rerei vaga ti na gai ara liliu bamai.”

²⁵ Ma Iesu e molotugua na limana tana matana na mane. Mi kalina e nauvaganana ia, te e momoro tatavata na mane, me visutugua na marara tana matana, me gini reimakalia na omea sui.

²⁶ Ma Iesu e moloa ke visu saviliu i valena, me tongovania me tsaria, “Ko laka na visubatugua i laona na verabau ia.”

*A Petero e Tsarivulagia Laka Asei A Iesu
(Mateo 16:13-20; Luka 9:18-21)*

²⁷ Me tuu a Iesu me vano kolugira gana duli, mara liu baa pipi tana vera varangisia na verabau ni Sesarea Pilipi. Mi sautu, ma Iesu e veisuagira, “?Kamu tsarimai vaniau, egua igira na toga ara pada laka ase i nau?”

²⁸ Mara tsaria, “Igira visana ara tsaria laka igoe a Ioane Batista, visana ara tsaria laka igoe a Elija, migira goto visana ara tsaria laka igoe o kesa vidaqira na propete.”

²⁹ Ma Iesu e veisuagira goto, “?Migamu egua? ? Amu pada laka ase i nau?” Me gokovisu a Petero me tsaria, “Igoe na Mesia.”

³⁰ Ma Iesu a parovatavigira me tsaria, “Eo, me vaga ia ma kamu laka saikesa na tsarivulagi vaniana ke kesa laka ase i nau.”

*A Iesu e Katevulagia Nina Rota Ma na Mateana
(Mateo 16:21-28; Luka 9:22-27)*

³¹ Ma Iesu e tuturiga na sasaniiginiqira gana duli tana rongona na mateana, me tsarivanigira, “Inau na Dalena Tinoni, niq u aqo nomoa kau rota loki, me sauba kara sove taniau igira na tinoni loki, migira na taovia na lotu, migira goto na tarai na Ketsa. Me sauba kara matesiau, mi muri tana tolunina bongi minau sauba kau maurivisutugua tania na mate.”

³² E tsarimakalidou saikesalia vaniigira na omea iani. Ma Petero e tuu me soalgia a Iesu tanigira, me tuturiga na tosasaga vaniana.

³³ Me pilovisu a Iesu me morosigira sui gana duli, me tosasaga vania a Petero me tsaria, “!Ko baligi taniau Satan, rongona nimu papada igoe ara tau talumai i konina God! !Ara talumai moa tana tinoni lee!”

³⁴ Ma Iesu e soagira na toga kolugira gana duli, kara saimai i konina. Maia e tsarivanigira, “Ti vaga ke kesa ke ngaoa na tsarimuriq u inau, ma nina aqo ke pea segenina talu, me ke kalagaia nina gai ulutaligu, me ke tsarimai i muriq u inau.

³⁵ Na rongona ase i moa ti vaga ke padaloki sosongolia na maurina segeni, me sauba aia ke nangalilea. Masei moa ti vaga ke bisaa na maurina segeni tana rongogu inau mi tana rongona goto na Turupatu Dou, maia sauba ke maurisia.

³⁶ “?Eo, me laka nagua sauba ke pelua kesa tinoni ti ke ngaoa ke managana, me ke tamanina na barangengo popono, me ke nangalilea na maurina segeni?

³⁷ Ke tagara goto kesa na omea tugua ke volivi-suginia na maurina segeni ti vaga ke nangalia.

³⁸ Ti vaga kesa tinoni ke gini vangamaa tana rongoqu inau, mi tana rongona niqū sasani i laona na tagu seko vaga ieni i tana danga na tinoni ara tuu mara pilovisu tania God, me sauba goto inau na Dalena Tinoni, kau vangamaa tanigotoa aia kalina kau labamaitugua tana mararana na Tamaqu kolugira na angelo tabu.”

9

¹ Ma Iesu e tsarigotoa vanigira, “Au tsaridoua vanigamu laka ara totu ieni kalina ia visana tinoni, ma kara tau vati mate moa igira, poi tsau kara sanga na reiana na Verana God kalina ke labamai tana susuligana loki.”

E Oli na Rereina a Iesu (Mateo 17:1-13; Luka 9:28-36)

² Me putsi moa ono na dani i muri, ma Iesu e aditugira a Petero ma Iakobo ma Ioane, mara tu dato i kelana kesa na vungavunga katsi. Mi tana ara tu totu segeni. Mara tu momoro moa tugira, me tavongani oli na rereina a Iesu.

³ E seremaka na polona, me tagara goto kesa na omea i barangengo e dona ke naua me ke seremaka vaga ia.

⁴ Mi tugira ganaduli ara tu morosikaira goto a Elija ma Moses ara ka gogoko kolua a Iesu.

⁵ Ma Petero e gokodato me tsarivainia a Iesu, “!Taovia, e dou sosongo rago na totu ieni! Sauba kami tu logoa ke tolu na valepolo, ke kesa vanigo igoe, me ke kesa vania a Moses, me ke kesa vania a Elija.”

⁶ A Petero e goko vaga lee moa ia, rongona tugira ara tu matagu sosongo, maia e tau goto dona nagua ke tsaria.

⁷ Me tavongani laba kesa na parako, ma na unguna e tsavutugira. Me tangi kesa na goko i laona na parako me tsaria, “!Iani na Dalequ galugaluve, kamu rongomia mangana!”

⁸ Me tsaku ara tu momoro dato, mara tu tau reia kesa tinoni tana; a Iesu segeni moa e totu tana.

⁹ Mi kalina ara tu tsunamai i sautu talu tana vungavunga, ma Iesu e parovatavitugira me tsaria, “Kamu tu laka goto na tsarivaniana ke kesa na omea vaga amu tu vasini morosia, poi ke tsau kalina inau na Dalena Tinoni kau maurivisutugua tania na mate.”

¹⁰ Mara tu rongomangana moa, mara tu tuturiga na gini vaigokovigi tu segeniqira tugira, mara tu tsaria, “?Laka nagua sagata na rongona na goko vaga ia, ‘na maurivisutugua tania na mate?’”

¹¹ Mara tu veisuaa a Iesu, “?Rongona gua ti igira na tarai na Ketsa ara tsaria laka nina aqo a Elija ke ida ke visumai talu?”

¹² Ma Iesu e tsarivanitugira, “Eo, e mana nomoa laka nina aqo nogo a Elija ke ida ke visumai talu, me ke vangarau manogatigira na omea sui. ?Ma na rongona gua te ara maregoota

tana Mamare Tabu laka na Dalena Tinoni sauba nomoa ke rota sosongo, migira na tinoni kara sove tania?

¹³ Minau au tsarivanitugamu laka a Elija e labamai sui nogo, migira na tinoni ara nau levolevo vania vaga tana niqira padangao segeni moa igira, vaga nogo ara marea tana Mamare Tabu tana rongona aia.”

*A Iesu e Maurisia Kesa na Baka Mane E Totuvia na Tidao Seko
(Mateo 17:14-21; Luka 9:37-43a)*

¹⁴ Mi kalina tugira ara tu tsunalaba i lao i koniqira tu gaqira duli, mara tu morosia kesa na alaala loki na tinoni ara totu goto tana, mara visana na tarai na Ketsa ara vaimangabarigi kolugira gana duli a Iesu.

¹⁵ Mi kalina igira na tinoni ara reia a Iesu e maimai i sautu, mara novo loki, mara ulo baa mara valalea.

¹⁶ Ma Iesu e veisuagira gana duli, “?Nagua sagata amu gini vaimangabarigi kolugira girani igamu?”

¹⁷ Me tuu kesa na mane i laoqira na toga me tsaria, “Taovia, inau au adimaivanigo na dalequ mane iani, rongona e totuvia na tidao seko me utugana vania ke goko.

¹⁸ Mi kalina na tidao e datovia na baka ia, maia e tsonitsunaa i lao, me rutsu na bubuena i mangana, me gati vatavia na livona, me kade na konina popono. Minau au ngasugira gamu duli igoe laka kara tsialigia na tidao tania na dalequ, mara tau goto tangomana na nauana.”

19 Me tuu a Iesu, me tsarivanigira na toga ara totu i tana, “!Igamu na tinoni vanga vo tutuni! ? Ke oka koegua sagata kau totu i konimui? ?Me ke oka koegua goto kau berengiti kolugamu? ! Adimai vaniau na baka mane ia!”

20 Mara adimaia na baka mane vania a Iesu. Mi kalina na tidao seko e morosia a Iesu, maia e tuu, me labusaginit sunaa na baka me puka i lao, me kabokelisi bamaia, me rutsu na bubuena i mangana.

21 Ma Iesu e veisua na tamana na baka ia, “? Laka e oka koegua nogo na tidao e totuvia na baka iani?”

Ma na tamana e tsaria, “E tuturiga nogo tana bakana tetelo.

22 Me danga nogo kalina na tidao seko ia e tovoa laka ke matesia, me tsonia i laona na lake mi laona na koo. !Mau nongigo Taovia, ko galuvekagami, mo ko sangakagami ti vaga ke tau utu vanigo!”

23 Ma Iesu e tsarivania, “!Eo, me ti ke tau utu vanigo igoe! Rongona e tagara kesa na omea ke utu vania na tinoni e tamanina na tutuni.”

24 Me tsaku na tamana na baka e tsaridatoa, “Eo, au tamaniragoa na tutuni, me tau moa tugua. !Igoe ko sangaa mo ko paboa niqututuni!”

25 Ma Iesu e reia laka igira na toga tana ara tuturiga na gatsumai varangi, te aia e tuu, me ketsalia na tidao seko me tsarivania, “!Tidao na muikuli ma na bululapi igoe, inau au ketsaligo ko rutsuligi tania na baka mane iani, mo ko laka saikesa na sagevisumai tugua i konina!”

²⁶ Me kanga gu loki baa na tidao seko, me labusaginit sunaa na baka, me rutsuligi tania. Ma na baka e rerei vaga ti e matepitsu saikesa nogo. Migira sui tana ara tsaria, “!E matepitsu nogo na baka!”

²⁷ Ma Iesu e tangolia na limana na baka, me tatatuua, ma na baka e tutsau.

²⁸ Mi kalina a Iesu migira gana duli ara sage nogo i vale, migira gana duli ara veisudodoa a Iesu, “?Taovia, laka na rongona gua te e gini utugana vanigami na tsialigiana na tidao ia igami?”

²⁹ Ma Iesu e tsarivanigira, “Na nonginongi moa e susuliga na tsialigiana na vatana na tidao seko vaga ia, me utu goto kesa na omea tavosi ke tangomana.”

A Iesu e Gini Goko Tugua Tana Rongona na Mateana

(Mateo 17:22-23; Luka 9:43b-45)

³⁰ Mara mololea tana nauna ia, mara liu baa tana Galilii, ma Iesu e tau ngaoa kesa ke donaginia laka aia e totu tana,

³¹ rongona e ngaoa ke totu kolugira segeni moa gana duli, me ke sasanigira. Me tsarivanigira, “Sauba kara sauligiau inau na Dalena Tinoni, ma kara moloau i lima qira na tinoni seko, migira sauba kara labumatesiau. Mi tana tolunina bongi i muri, minau sauba kau maurivisutugua tania na mate.”

³² Migira gana duli ara tau padaigadovia na rongona na omea vaga aia e sasaniginigira, mara matagu moa na veisuana.

?Laka Asei Nomoa e Tsapakae Liuliu Baa Tana Verana God?

(Mateo 18:1-5; Luka 9:46-48)

³³ Mi kalina ara tsau i Kapernaum mara sage nogo i vale, ma Iesu e veisuagira gana duli me tsaria, “?Nagua sagata amu gini vaiganigi i sautu igamu?”

³⁴ Migira ara sove na tuguana nina goko, rongona ara dona laka ara gini vaiganigi tana rongona laka ase i nomoa i vidaqira sauba ke tsapakae liuliu baa.

³⁵ Ma Iesu e totupuka i lao, me soagira na sangavulu ruka me tsarivanigira, “Asei ti vaga ke ngaoa ke lia na ida, ma nina aqo ke molosegenina i muri tsotsodo, me ke lia mala niqira tinoni aqo moa na tinoni sui.”

³⁶ Me tuu a Iesu, me tangolia kesa na baka tetelo, me turuvaginia i mataqira, me moloa na limana tana kokovena na baka, me tsarivanigira gana duli,

³⁷ “Asei ti ke soalakadoua kesa na baka tetelo vaga iani tana asaqu inau, maia e soalakadouau goto inau; masei ti ke soalakadouau inau, e tau soalakadouau segeni moa inau, e soalakadougotoa aia e molomaiau inau.”

Asei Ti Ke Tau Tukapusigita Aia Nogo e Sangapata Kolugita

(Luka 9:49-50)

³⁸ Ma Ioane e tuu me tsarivania a Iesu, “Taovia, igami ami morosia kesa na mane e tsialigi tidao tana asamu igoe, mami tongovania, rongona aia e tau sanga totu i laona tu nida saikolu tugita.”

³⁹ Ma Iesu e tsaria, “Kamu laka na tongovani-ana goto. Rongona asei ti ke naua na valatsatsa tana asaqu inau, aia e utu sosongo vania ke tavongani tu tsaku me ke ba tsaria na omea seko tana rongoqu inau.

⁴⁰ Asei ti ke tau tukapusigita, aia nogo e sangapata kolugita.

⁴¹ Au tsaridoua vanigamu, asei ti vaga ke saua vanigamu kesa na tseu na ko bisi tana rongona igamu niqu tinoni inau, me utu nomoa ke tau adia gana peluna.

*Na Tubulaginiaqira na Tinoni Tavosi
(Mateo 18:6-9; Luka 17:1-2)*

⁴² “Ti vaga ke kesa ke tsukia me ke gini tubulagi sa vidaqira na tetelona vaga girani, me ke gini nangalilea nina tutuni tana rongoqu inau, me dou baa vania na tinoni vaga ia, ti kara kurua na vatu loki i liona, ma kara tsoniluvusia i mao.

⁴³⁻⁴⁴ “!Me ti vaga kesa tabana na limamu ke raqago tana sasi, ti o gini nangalilea nimu tutuni, me dou ti ko kavikutia! Tagara, me dou baa vanigo moa ti ko sage tana mauri saliu kolua kesa lee moa tabana na limamu, liusia baa ti vaga kara ka totu popono vanigo kaira sui ruka na limamu, mo ko tsuna kolukaira sui tana lake e vo sui na iruna.*

⁴⁵⁻⁴⁶ !Me ti vaga na tuamu ke raqago tana sasi ti o gini nangalilea nimu tutuni, me dou baa ti ko kavikutia! Tagara, me dou baa vanigo moa

* **9:43-44 9:44, 46** Na buto karani ara ka kesaniatsa saikesa vaga tana buto 48. Mi laona niqira mamare igira na dangana na mane sasaga ni sau, ara ka tau totu na buto kaira.

ti ko sage tana mauri saliu kolua kesa lee moa tabana na tuamu, liusia baa ti vaga kara ka totu popono vanigo kaira sui ruka na tuamu, ma kara tsonitsunago tana lake e vo sui na iruna.

⁴⁷ !Ma ti vaga na matamu ke raqago tana sasi ti o gini nangililea nimu tutuni, me dou baa ti ko putsulia mo ko tsoniligia! Tagara, me dou baa vanigo moa na sage tana Verana God kolua kesa lee moa na tabana matamu, liusia baa ti vaga kalina kara ka totu popono dou sui vanigo ruka tabana na matamu, mo ko tsuna kolukaira sui tana lake e vo sui na iruna.

⁴⁸ I tana ara vo mate igira na meri ara ganigira na tinoni, ma na lake e gani sailaginigira e vo mate goto na iruna.

⁴⁹ “Rongona na lake sauba ke gani malesigira na tinoni sui, vaga nogo na vavaina na solo e puisigira na omea ara gini kodoputsa vania God.

⁵⁰ Na solo na omea dou rago. ?Eo, me ti vaga na solo ke nanga lee na vavaina, me ke koegua ti ke vavai visutugua?

“Ke totu na solo na vaigaluvegi i konimui, ma kamu mauri tana rago kolugira na tinoni tavosi.”

10

A Iesu e Totosasaga Vanigira Tana Rongona na Vaitsonitsunagi

(Mateo 19:1-12; Luka 16:18)

¹ Ma Iesu e mololea tana nauna ia, me vano tana butona momoru ni Judea, me tulusavu tana Koo Jordan. Ma na toga danga ara ragevigotoa, maia e sasanigira vaga e lavu nogo na nauana pipi kalina.

² Mara visana na Parisii ara ngaoa laka kara tubulaginia a Iesu, te ara mai i konina mara veisuaa, “?Ko tsarimaia vanigami, laka ti tana nida Ketsa igita e tamivania kesa na mane ke tsonitsunaa na tauna se tagara?”

³ Ma Iesu e veisuavisugira me tsaria, “?Laka na ketsa gua e sauvanigamu a Moses?”

⁴ Mara tsaria, “A Moses e tamivania kesa mane ti vaga aia ke ngaoa ke tsonitsunaa na tauna, ma nina aqo ke maretalua na mamarena na tsonitsuna, me ke tsonitsunaa.”

⁵ Ma Iesu e tsarivanigira, “A Moses e gini marea na ketsa iani vanigamu rongona igamu amu lova kakai sosongo, me utu na sasaniamui.

⁶ Mi tana tuturigana, kalina God e vusagira na omea sui, ‘God e vusagira na tinoni, na mane ma na daki,’ vaga nogo ara marea tana Mamare Tabu.

⁷ ‘Aia nogoria na rongona ti nina aqo na mane ke mololekaira na tamana ma na tinana, me ke mauri kolua na tauna,

⁸ mi kaira ruka kara ka lia kesa moa.’ Me vaga ia, mi kaira ara ka tau nogo ruka, ara ka kesa moa.

⁹ Ma na omea God e sorisainogoa, tau nina aqo na tinoni ke nusivotaa.”

¹⁰ Mi kalina ara sagevisitugua i vale, migira gana duli ara veisuaa a Iesu tana rongona na omea iani.

¹¹ Maia e tsaridoua vanigira, “Na mane ti ke tsonitsunaa na tauna me ke adia kesa na daki segeni, e kibogasia na tauna.

¹² Me vaga goto na daki ti ke tsonitsunaa na savana, me ke taugaa kesa na mane segeni, e kibogasia na savana.”

*A Iesu e Tabugira na Baka Tetelo
(Mateo 19:13-15; Luka 18:15-17)*

¹³ Mara visana tinoni ara adimaigira na baka tetelo vania a Iesu, rongona aia ke moloa na limana i lovaqira. Migira gana duli ara reia ara nauvaganana ia, mara galegira na tinoni.

¹⁴ Mi kalina a Iesu e reia nagua ara naua igira gana duli, maia e kore me tsaria, “!Kamu tamigira na baka tetelo kara mai i koniqu! Ma kamu laka na tongo kapusiaqira, rongona na Verana God e totu vanigira nogo na vaganana girani.

¹⁵ !Au tsarivanigamu na manana, aseï moa ti ke tau norua nina tagao God tana maurina, vaga na baka tetelo e norua na tamana, tinoni vaga ia e utu ke sage tana Verana God!”

¹⁶ Me tuu a Iesu, me kasogira na baka tetelo, me moloa na limana i lovana pipi na baka, me tabugira.

*Na Mane e Tamanina Danga na Omea
(Mateo 19:16-30; Luka 18:18-30)*

¹⁷ Mi kalina a Iesu e aligiri na vano, me ulomai kesa na mane, me tsuna tuturu i matana me veisuaa, “?Taovia, igoe na tarai dou, au nongigo ko tsarimai vaniau nagua kau naua inau ti kau gini tangomana na tsauliana na mauri saliu?”

¹⁸ Ma Iesu e veisuaa na mane ia, “?Rongona gua ti igoe o soaginiau dou? Tagara kesa ke dou, aia God segeni moa.

19 Igoe o donaginigira nogo nina Ketsa God: 'Laka na matesi tinoni, laka na kiboga, laka na komi, laka na keli, laka na peqo, mo ko kukuni tanikaira na tamamu ma na tinamu.' "

20 Ma na mane e tsaria, "Taovia, e tuu nogo tana bakaqu inau au muridougira sui nogo na ketsa vaga gira."

21 Ma Iesu e moro baa i konina me galuvea, me tsarivania, "E kau e kesa lelee moa na omea nimu aqo ko naua. Ko baa, mo ko tsabirigira pipi nimu omea sui o tamanina, mo ko tusulea na qolona vanigira ara tau tamanina sa omea, mi muri ti igoe ko mai mo ko tsarimuriqu inau."

22 Mi kalina na mane e rongomia na goko vaga ia, e moro melumeluga na matana, me tuu me vanoligi, rongona e tamanigira na omea danga sosongo.

23 Ma Iesu e pilo baa i koniqira gana duli me tsarivanigira, "!Igira ara tamanina na omea danga, sauba nomoa ke kakai sosongo vanigira na sage tana Verana God!"

24 Migira gana duli ara gini novo sosongo na rongomiana na goko vaga ia, ma Iesu e goko babaa moa me tsaria, "!Dalequ gamu, e kakai rago nomoa na sage tana Verana God!"

25 Eo, e lakagana dodo baa vania kesa na kamelo na tsuku tsapatugu tana ovana na nila na tsuki polo, liusia baa ti kesa na mane e tamanina danga na omea ke tangomana na sage tana Verana God."

26 Mi tana, migira ara gini novo loki goto baa, mara vaiveisuagi mara tsaria, "?Ae, me ti ke vaga

ia, masei sagata sauba ke tangomana na sage tana mauri saliu?"

²⁷ Ma Iesu e moro baa tugua i koniqira me tsaria, "Na omea iani e utugana manana vanigira na tinoni, ma God moa e tau utugana vania, rongona e tagara kesa na omea ke utugana vania God."

²⁸ Te e tuu a Petero me gokodato me tsaria, "Ko reia Taovia, igami ami mololegira nogo nimami omea levo sui, mami tsarimurimu nogo igoe. ? Megua?"

²⁹ Ma Iesu e tsarivanigira, "Eo, kau tsaridoua vanigamu, ti vaga ke kesa ke mololegira na valena, se na tasina, se na tinana, se na tamana, se na dalena, se nina uta tana rongoku inau ma na rongona na Turupatu Dou,

³⁰ maia sauba ke tamanina kesa sangatu liusia na dangana na valena, ma na tasina, ma na tinana, ma na dalena, ma nina uta, ma na rota loki goto tana tagu eni, mi muri baa maia ke tamanigotoa na mauri saliu.

³¹ Migira na dangana ara pala ida kalina eni, sauba kara pala muri; migira na dangana ara pala muri kalina eni, sauba kara pala ida tsotsodo baa."

Na Tolunina Kalina a Iesu e Gini Goko Tana Rongona na Mateana

(Mateo 20:17-19; Luka 18:31-34)

³² A Iesu migira gana duli ara liu tana sautu e vano i Jerusalem. Ma Iesu e idaida vanigira gana duli, migira e pono tobaqira mara matagu. Mara viri matagu sui goto igira na tinoni ara tsari muriqira. Ma Iesu e tuu me soaligigira na

sangavulu ruka gana duli kesa goto kalina, me gini gokododo vanigira tana rongogira na omea sauba kara laba vania i muri.

³³ Ma Iesu e tsarivanigira, “Kamu rorongu. Igit a vano i Jerusalem. Mi tana inau na Dalena Tinoni, sauba kara sauligiau i limaqira igira na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa. Migira sauba kara pedematesiau, mi muri, ma kara moloau i limaqira na tinoni ponotoba.

³⁴ Migira sauba kara gilugaqu, ma kara tsuveliau, ma kara ramitsiau, ma kara matesiau. Mi tana tolunina bongi i muri minau sauba kau maurivisutugua.”

A Iakobo ma Ioane Ara Ka Ngaoa Kara Ka Tsapakae Tana Verana God
(Mateo 20:20-28)

³⁵ Mi kaira a Iakobo ma Ioane na dalena a Sebedi, ara ka mai i konina a Iesu mara ka tsarivania, “Taovia, ami ka ngaoa ko nauvanikagami kesa na omea.”

³⁶ Ma Iesu e veisuakaira, “?Eo, laka nagua amu ka ngaoa?”

³⁷ Mara ka tsaria, “Ami ka ngaoa ko tamivanikagami laka ke kesa ke totu tana madoamu, me ke kesa tana maulimu kalina igoe ko totukae tana sasamu tana mararamu i gotu.”

³⁸ Ma Iesu e tsarivanikaira, “I kagamu amu ka tau donaginia nagua amu ka nongia i koniqu. ? Megua, laka e tugukagamu na sanga na inuviana na tseu na rota vaga inau sauba kau inuvia? ?Me laka e tugukagamu na sanga na gini lesovitabu tana rota, vaga inau sauba kau gini lesovitabu?”

³⁹ Mara ka tsaria, “Eo, e tugukaigami.”

Ma Iesu e tsarivanikaira, “Eo, sauba manana kamu ka sanga na inuviana na tseu na rota vaga inau sauba kau inuvia, ma kamu ka sanga na gini lesovitabu tana rota, vaga inau sauba kau gini lesovitabu.

⁴⁰ Me tau moa niqū aqo inau na pedeana aseī masei ke totu tana madoaqu mi tana mauiqu. Na sasana na totu vaga ia, God aia segenina nogo e vangarau manogatinogoa vanigira moa aseī aia e ngaoa ke tusua vanigira.”

⁴¹ Mi kalina igira na sangavulu tavosi ara rongomia na omea vaga ara ka tsaria kaira, mara gini kore vanikaira a Ioane ma Iakobo.

⁴² Ma Iesu e tuu me soasaigira sui gana duli i konina me tsarivanigira, “Igamu amu dona nogo laka igira gaqira tagao na tinoni ponotoba ara dona sosongo na moloketsa mamava vaniaqira niqira tinoni. Migira goto na tinoni loki ara dona na rai sosongoliaqira niqira tinoni.

⁴³ Migamu, na sasaga vaga ia, ke laka saikesa na laba i laomui. Me ti vaga ke kesa vidamui igamu aia e ngaoa laka ke tsapakae liusigamu sui, ma nina aqo ia ke lia mala nimui maneaqo talu moa.

⁴⁴ Me ti vaga ke kesa i laomui ke ngaoa laka aia ke ida, ma nina aqo ia ke lia mala nimui tseka talu moa.

⁴⁵ E vaga nogo au naua inau. Inau na Dalena Tinoni, au tau gini mai tana rongona laka igira na tinoni kara aqo vaniau. Tagara. Au sulungana mai rongona inau kau aqo vanigira igira, ma kau saua na mauriqu na mani suivisuginiaqira na tinoni danga.”

*A Iesu e Maurisia a Bartimeus na Koko
(Mateo 20:29-34; Luka 18:35-43)*

⁴⁶ Mara maitsau nogo i Jeriko. Mi kalina a Iesu kolugira gana duli ma na toga danga ara aligiri na vavano, me totu i lao ligisana na sautu kesa na mane e koko na matana, a Bartimeus na asana, aia na dalena a Timeus, me nono gana.

⁴⁷ Mi kalina aia e rongomia laka a Iesu ni Nasaret nogo e liumai tana, maia e tuturiga na gu loki me tsaria, “!Iesu, Dalena a David, ko galuveau!”

⁴⁸ Mara visana ara galea mara tsarivania ke mui dodo. Maia e gu loki goto baa, “!Dalena a David ko galuveau!”

⁴⁹ Ma Iesu e rongomia, me tuu me tsaria, “!Kamu soaa ke mai!” Migira ara soamaia na mane koko mara tsarivania, “!Ko mage igoe! !Ko tutsau, aia e soago!”

⁵⁰ Maia Bartimeus e tsoraligia gana polo tsavugotu, me tsipukae, me mailaba i konina a Iesu.

⁵¹ Ma Iesu e veisuaa, “?Laka nagua o ngaoa kau nauvanigo?”

Ma na mane koko e tsaria, “Taovia, au ngaoa kau morotugua.”

⁵² Ma Iesu e tsarivania, “!Ko baa mo ko moro! Nimu tutuni e maurisigo nogo.”

Mi tana tagu tsotsodo nogo ia, e moro na matana na mane ia, me tsarimurina a Iesu tana sautu.

11

*A Iesu e Sage Mala Taovia i Jerusalem
(Mateo 21:1-11; Luka 19:28-40; Ioane 12:12-19)*

¹ Mi kalina ara maitsau varangiisia i Jerusalem, mara liu i Betpage mi Betani tana Vungavunga na Olive. Mi tana a Iesu e molovanokaira ruka gana duli kara ka idavano tana vera tabana baa, me ketsalikaira me tsaria,

² “Baa, ma kamu ka ba laba tana vera tagaria, mi tana, sauba kamu ka reia kesa na dalena asi ara soria tana, me tau vati sage moa kesa i konina. Kamu ka nusia, ma kamu ka tudumimaia vaniau ieni.

³ Me ti vaga ke kesa ke veisuakagamu, ‘? Rongona gua ti amu ka nauvaganana ia?’ Ma kamu ka tsarivania, ‘Na Taovia e ngaoa, me tsaria laka sauba ke molovisutsakua i muri.’ ”

⁴ Mi kaira ara ka baa, mara ka reia na asi ara soria kesa tana matsapana na vale. Mi kalina ara ka nusia,

⁵ mara visana na tinoni ara tutuu tana ara veisuakaira, “?Kamuna, nagua amu ka naua ti amu ka nusia na asi vaga ia?”

⁶ Mi kaira ara ka tsarivanigira na goko vaga a Iesu e tsarivanikaira, migira na mane ara tamivanikaira kara ka adia moa.

⁷ Mara ka tudumivanoa na asi vania a Iesu, mara ka tsaboa ka poloqira i gotuna na asi, mi muri mara ka tangolivanja a Iesu maia e dato i gotuna.

⁸ Ma na toga danga ara vuresia na poloqira tana sautu, mara visana ara bokugira na gabana gai mara tsaboginia na sautu.

⁹ Migira na toga ara idaida vania a Iesu tana sautu, ma na toga ara tsatsari mai i muri, migira sui ara tuturiga na guguu, “!Ka soalokia God! ! Ka soadoua aia e labamai tana asana na Taovia!

¹⁰ !Soadoua God rongona e varangi nogo ke labavisumai tugua aia na tagao susuliga atsa vaga na tamada a David i sau! !Ka soalokia God!”

¹¹ Mi kalina a Iesu e sage i Jerusalem, maia e ba sage i laona na Vale Tabu me morosigira bamai na omea sui. Ma na rongona e varangi sosongo nogo ke suu na aso, maia e tuu me vano i Betani kolugira na sangavulu ruka gana duli.

A Iesu e Vealaginia Kesa na Gai me Mate
(Mateo 21:18-19)

¹² Mi tana dani ngana, kalina igira ara visumai talu i Betani, mi sautu ma Iesu e vitoa.

¹³ Me morosi-aoa kesa na gai mutsamutsa, e dumu takuti na rauna, me ba togavi vidana laka ti ke reia sa vuana i konina. Mi kalina e ba laba varangi konina, me morosigira na rauna lee moa, rongona e tau vati tsau nina tagu tana ke molo vuana.

¹⁴ Ma Iesu e gokovania na gai me tsaria, “!Igoe na gai, sauba ke utu saikesa goto vania kesa ke pitsua sa vuamu me ke gania!” Migira gana duli ara rongomia kalina aia e goko vaga ia.

A Iesu e Tsiagira na Mane Tsabiri Tania na Vale Tabu
(Mateo 21:12-17; Luka 19:45-48; Ioane 2:13-22)

¹⁵ Mi kalina ara tsau nogo i Jerusalem, ma Iesu e ba sage tana Vale Tabu, me tuturiga na tsialigiqira na mane ara tsabiri mara vovoli i laona na Vale Tabu. Me tsoni tsetsekarasigira niqira bela na mane oliqolo, ma niqira pava na manitotu igira ara tsabiri kulukulu,

¹⁶ me tongo vanigira na tinoni kara laka goto na kalagaiana kesa niqira omea na tsabiri ma na liu gaukuti tana barana na Vale Tabu.

¹⁷ Mi muri maia e sasanigira na tinoni me tsarivanigira, “Ara marenogoa tana Mamare Tabu laka God e tsaria, ‘!Na Valequ inau, sauba kara soaginia na vale na nonginongi vanigira na tinoni tana vera sui!’ !Migamu amu nauginia vaga moa ti na vatulumagira na tukatso!”

¹⁸ Migira na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa ara rongomia na omea vaga ia e naua a Iesu, mara tuturiga na lave sautuna na matesiana a Iesu. Mara matagunia moa, rongona igira na tinoni toga ara ganataa na rongomiana na omea aia e sasaniginigira.

¹⁹ Mi kalina e ngulavi nogo, ma Iesu migira gana duli ara mololea na vera ia.

Aia Moa e Tutunina Kakai Ti Ke Nongia Sa Omea i Konina God Sauba Nomoa Ke Adia (Mateo 21:20-22)

²⁰ Mi tana matsaraka rovorovo na dani i muri, mara liu visubatugua tana sautu ia, mara morosia na gai mutsamutsa ia a Iesu e goko vaninogoa inoa, e mate lee tuu tana kelana me tsau tana lamuna.

²¹ Ma Petero e padatugua na omea e laba, me tsarivania a Iesu, “!Taovia, ko reia baa! Na gai igoe o vealaginia i noa e mate saikesa nogo.”

²² Ma Iesu e tsaria, “Kamu tu tutunina kakai God.

²³ Au tsaria na manana vanigamu, ti vaga kesa ke tuu me ke ketsalia na vungavunga iani, me ke tsarivania, ‘Ko tavutikae mo ko ba tsonisegenimu

i laona na tasi,' ti moa aia ke tau papada ruka i tobana, me ke tutunina kakai laka na omea e tsaria sauba ke laba, me sauba nomoa ke laba vaga ia.

²⁴ Iani nogoria na rongona ti au tsarivanigamu: Kalina ti kamu tuu na nonginongi ma na ngasuana kesa na omea i konina God, kamu tutunina kakai laka amu adinogoa, me sauba manana ke tusuvanigamu na omea sui amu nongia i konina.

²⁵ Mi kalina ti kamu tuu na nonginongi, ma kamu ida talu kamu padalegira na omea seko ara nauvanigamu na tinoni tavosi, rongona na Tamamui i gotu ke padalegira goto nimui sasi igamu.

²⁶ Me ti vaga kamu sove na padaleaqira na sasi ara nauvanigamu na tinoni tavosi, me vaga goto na Tamamui i gotu aia e utu goto ke padalegira na sasi amu naua igamu.”*

*Na Torogoko Tana Rongona Gana Mana a Iesu
(Mateo 21:23-27; Luka 20:1-8)*

²⁷ Mara maitsau tugua i Jerusalem. Mi kalina a Iesu e liu i laona na Vale Tabu, migira na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa, ma na tinoni loki ara mai

²⁸ mara veisuaa, “?Laka iava igoe o adia na mana gana na nauana na omea vaga girani? ? Masei e tusua vanigo na mana vaga ia?”

²⁹ Ma Iesu e tsarivanigira, “Inau goto sauba kau veisuagamu igamu kesa moa na veisua. Me ti vaga igamu kamu tangomana na tuguvisuana vaniau, mi tana ti inau kau tsaria vanigamu iava

* **11:26 11:26** Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 26.

tana inau au adia na mana au aqosiginigira na omea vaga girani.

³⁰ ?Kamu tsarimai vaniau laka iava a Ioane e adia na mana gana na lesovitabu? ?I konina God se i koniqira moa na tinoni lee?”

³¹ Mi tana, migira ara tuturiga na vaigokovigi segeniqira mara tsaria, “?Ma nagua sauba ka tsaria igita? Rongona ti igita ka tsaria laka e talu i konina God, maia sauba ke tsarivanigita, ‘?Me ti ke vaga ia, ma na rongona gua ti igamu amu tau tutunina a Ioane?’

³² ?Me ti igita ka tsaria laka e talu moa tana tinoni lee?” Ara matagunigira na toga, rongona na toga popono ara tutunina sui nogo laka a Ioane e kesa na propete.

³³ Mi tana igira ara tugua moa nina goko a Iesu mara tsaria, “Ami tau goto dona igami.”

Ma Iesu e tsarivanigira, “Baa, ti e vaga ia, minau goto tagara kau tau tsarivulagi vanigamu iava tana e talumai na mana inau au nauginigira na omea vaga girani.”

12

Na Gokolia Tana Rongona Na Mane Reitutugu Uta

(Mateo 21:33-46; Luka 20:9-19)

¹ Ma Iesu e gini gokolia vanigira na toga na gokolia iani me tsaria, “Kesa dani me totu kesa na mane e tamanina kesa nina uta loki. Maia e baa me tsukaa kesa na itai i laona nina uta, gana kara aqosiginia na uaeni na vuana. Me barapolia, me tsaia na qilu gana na gotosana na vuana na itai me ke lia na uaeni. Me logoa

na kusudato gana na togotoga. Mi muri ma na tamanina na uta e tuu me molovanigira visana na mane kara gini aqo nina uta. Maia e aligiri, me vano totu kesa tana vera ao.

² Mi kalina e tsaumai tana tagu na raranga na uta, maia na tamanina na uta e molovanoa kesa nina maneaqo ke balaba i koniqira igira ara reitutugu vania nina uta, me ke adia i koniqira gana tuva e talu tana vuana nina uta.

³ Mara tuu igira na reitutugu uta, mara tangolia nina maneaqo na tamanina na uta, mara ramitsia, mara tau goto tusuvania sa omea, mara ketsalivisulea.

⁴ “Me tu tugua na tamanina na uta me molovanoa e kesa segeni goto nina maneaqo. Mara tuu goto igira na reitutugu uta, mara labua na lovana, mara paluvangamana.

⁵ “Ma na mane tamanina na uta e molovanogotoa na tolunina nina maneaqo. Migira ara tuu mara labumatesigotoa ia. Mara navaganana vanigira goto na dangana, ara rarusigira visana, mara labumatesigira visana.

⁶ “Me kau moa aia na dalena galugaluve segeni nogo aia na tamanina na uta. Mi tana susuina tsotsodo, te aia e molovanoa na dalena manana nogo ia ke balaba i koniqira na mane reitutugu uta. Me pada vaganana i tobana, ‘!Au dona sauba nomoa kara kukuni tania na dalequ!’

⁷ “Mi kalina igira na reitutugu uta ara reia laka aia e mailaba, mara vaigokovigi segeniqira mara tsaria, ‘Kalina ia, aia na dalena segeni nogo na tamanina na uta e mai. !Ida gita, ma ka

labumatesia; ma ka tamanina igita nina omea sui!’

⁸ Mi tana, migira ara tuu, mara tangolia na dalena segeni na tamanina na uta, mara labumatesia mara tsoni tabaligia na konina tania na uta.”

⁹ Ma Iesu e veisuagira, “?Vaga ia, ma nagua amu pada sauba ke naua aia na tamanina na uta vanigira na mane ara reitutugu vania nina uta? Sauba nomoa ke mai, me ke labumatesigira na mane girani, me ke tusua nina uta vanigira ke visana na maneaqo tavosi kara reitutugudoua vania.

¹⁰ ?Egua, laka amu tau vati tsokoa moa na tsaqina goko vaga iani ara marea tana Mamare Tabu?

‘Aia na vatu igira na mane logovale ara tsonilig-ilea,

vaga moa ti na omea tagara sa rongona,

maia tsotsodo nogo na vatu ia,

e lia na vatu tamani rongona pukuga baa vanigira sui.

¹¹ !Aia nogo na Taovia e naua te e gini laba vaga ia;

me gini dou sosongo vanigita na reiana!’ ”

¹² Mi tana, migira gaqira ida na Tsiu ara tovoa na tangoliana a Iesu, rongona ara dona laka na gokolia e tsaria a Iesu e kalegira nogo igira. Mara matagunigira moa na toga, te ara mololea moa, mara vanoligi tania.

*Na Torogoko Tana Rongona Na Voli Takesi
(Mateo 22:15-22; Luka 20:20-26)*

¹³ Mi muri, mara mologira visana na Parisii kolugira goto visana nina tinoni a Herod kara balaba i konina a Iesu, rongona kara tsonitabo vania.

¹⁴ Mi kalina igira ara balaba nogo i konina a Iesu, mara tsarivania, “Taovia, igami ami dona laka igoe o goko mana pipi kalina, mo tau goto gini boe nagua ara pada igira na tinoni. Me atsa moa vanigo ti na tinoni loki se na tinoni lee moa. Mo saumakali vanigira pipi na tinoni sui na sautu vaga nogo God e kilia kara muria. Vaga ia, mami nongigo igoe ko tsarimai vanigami laka ti tana nida Ketsa e tamivanigita manana nomoa na voli takesi vania na Sesar ni Roma. ? Egua, laka e dou ka voli takesi vania na Sesar se tagara?”

¹⁵ Ma Iesu e dona baa nogo laka igira ara valoa moa, te aia e tuu me tsarivanigira, “?Matena gua ti amu ngaoa na tovoleaqu vaga ia? Kamu sauvulagimaia vaniau kesa na qolo vaga amu gini voli takesi, ma kau morosia.”

¹⁶ Mara tusuvulagi vania kesa na qolo, maia e veisuagira, “?Laka ase i na nununa, ma na asana e totu tana qolo iani?”

Mara tsaria, “Nina nogo na Sesar.”

¹⁷ Ma Iesu e tsarivanigira, “Me ti e vaga ia, me dou ti kamu tusuvania na Sesar nina omea na Sesar, ma kamu tusuvania God nina omea God.” Migira ara gini beke sosongo na rongomiana na goko sasaga vaga e tsaria a Iesu.

*Na Torogoko Tana Rongona Na Maurivisu
Tania na Mate
(Mateo 22:23-33; Luka 20:27-40)*

18 Visana na Sadusii, igira nogo ara tsaria laka na tinoni ara mate sui nogo e utu goto kara maurivisutugua tania na mate, igira ara mailaba i konina a Iesu mara tsarivania,

19 “Taovia, a Moses nogo e marea na ketsa vaga iani vanigita: ‘Ti vaga kesa na mane ke mate tania na tauna, me tau vati tamani dalena moa konina, ma nina aqo na tasina nogo na mane e mate ke taugaa na daki aia na kulana segeni e mate tania, rongona kaira kara ka gini tamani baka i muri, ma na baka ia ke lia vaga nogo ti na dalena na mane e mate.’

20 Me kesa dani, mara tu totu ara tu vitu na mane tamatasi. Maia na mane ida e tauga, me mate, me tau tamani dalena.

21 Mi muri ma na rukanina mane e taugaa na tinamatena na tasina, maia e mate tanigotoa na daki ia, mara ka tau goto tamani baka. Ma na omea vaga ia e laba vanigotoa na tolunina mane.

22 Me babaa vaga vanitugira sui: tugira sui vitu na mane tamatasi ara tu taugaa kesa moa na daki, mara tu mate sui tania, mara tu tau tamanina sa daleqira i konina. Mi tana susuina, me mate goto na daki ia.

23 ?Baa, mi tana dani igira ara mate nogo kara maurivisutugua, me sauba ase i tu vidaqira na mane tugira sauba ke lia na tauna manana na daki ia? Rongona tugira sui vitu na tamatasi ara tu tauga kolusuia moa na daki ia.”

24 Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, “! Igamu amu sasi sosongo! ?Megua, laka amu dona na rongona gua te e sasi vaga ia nimui papada? Na rongona amu tau padagadovia na

omea ara marea tana Mamare Tabu, mamu tau goto donaginia na susuligana God.

²⁵ Kalina igira ara mate kara maurivisitugua, me sauba kara lia vaga nogo na angelo ni baragata, me sauba kara tau goto vaitaugagi na tinoni.

²⁶ ?Eo, mi tana rongona na maurivisituguaqira igira ara mate nogo, laka amu tau ngatsu vati tsokoa moa tana nina mamare a Moses na butona e kalea na gai iruiru? I tana nogo e marea laka God e tsarivania a Moses na goko vaga iani, 'Inau nina God a Abraham, ma nina God a Isaak, ma nina God a Jakob.'

²⁷ God aia niqira God igira ara mauri, me tau niqira God igira ara mate. !Eo, e sasi sosongo nomoa nimui papada igamu!"

*Na Ketsa Loki Putsikae
(Mateo 22:34-40; Luka 10:25-28)*

²⁸ Mi kalina ara vaigokovigi moa a Iesu migira na Sadusii, me kesa vidaqira na tarai na Ketsa e totu tana me rongomia kalina a Iesu e tuguvisu dou sosongolia niqira goko na Sadusii, te e tuu aia, me mai i konina a Iesu me veisuaa, "?Taovia, laka na ketsa gua e loki putsikae baa i laoqira na ketsa sui?"

²⁹ Ma Iesu e gokovisu me tsarivania, "Iani nogoria na ketsa e putsikae baa, '!Rorongo Israel! Na Taovia nimu God, aia segeni e Taovia.

³⁰ Ko galuvea na Taovia nimu God tana tobamu popono, mi tana tidaomu popono, mi tana papadamu sui, mi tana susuligamu popono.'

³¹ Ma na rukanina ketsa e loki atsa kolugotoa aia: 'Ko galuvegira na kulamu vaga igoe o galuve

segenimu.’ E tagara goto kesa na ketsa tavosi ke loki me ke putsikae liusikaira ruka na ketsa karani.”

³² Ma na tarai na Ketsa e tsarivania a Iesu, “! O tsarigadovidoua Taovia! E mana vaga o tsaria igoe, laka na Taovia aia segenina moa e God, me tau goto totu kesa na god segeni.

³³ Ma na tinoni nina aqo ke galuvea God tana tobana popono, mi tana papadana sui, mi tana susuligana popono, me ke galuvea na kulana vaga e galuve segenina. E dou sosongo baa i matana God na muriana kaira ruka na ketsa karani, liusigira na kodoputsa ma na sausau sui ara nauvania God.”

³⁴ Ma Iesu e reigadovia laka aia e goko sasaga vaga ia, me tsarivania na mane, “O tau nogo totu ao tania na Verana God.”

Mi murina ia, me tau goto malagai ke kesa na baa ma na torogoko i konina a Iesu.

*Na Torogoko Tana Rongona na Mesia
(Mateo 22:41-46; Luka 20:41-44)*

³⁵ Mi kalina a Iesu e sasanigira moa na tinoni i laona na Vale Tabu maia e veisuagira, “?E koegua vaga ti igira na tarai na Ketsa ara tsaria laka na Mesia aia na kukuana a David?

³⁶ Na Tarunga Tabu nogo e mararasia na tobana a David, te e gini tsaria na goko vaga iani, ‘Na Taovia e tsaria vania niqiu Taovia:

Ko totu ieni tana madoaqu,
poi tsau kalina kau livugira sui gamu gala i
vavana tuamu, ma kara tseka vanigo.’

³⁷ ?Me ti vaga tana tsaqina na Linge Tabu iani a David segenina nogo aia e soaginia na Mesia

laka aia nogo gana Taovia aia, me koegua vaga ti na Mesia ke lia goto na kukuana a David?"

A Iesu e Parovatavigira na Tinoni Tana Rongona Niqira Sasaga Na Tarai na Ketsa

(Mateo 23:1-36; Luka 20:45-47)

Migira na toga danga ara totu tana, ara gini mage na rongomiana na omea a Iesu e tsarivani-gira.

³⁸ Mi kalina aia e sasanigira e tsaria, "Kamu kana tania niqira sasaga na tarai na Ketsa, igira ara dona moa na liu bamai kolu poloqira katsi, mara padangaoa moa ti na tinoni kara kukuni tanigira tana nauna tana ara dona na labasai na tinoni danga.

³⁹ Mara dona goto na viliana na sasaqira dou tana valelotu, ma na totu palanago tana kavomutsa.

⁴⁰ Ara peqogira na daki tinamate, mara laugotoa na valeqira. !Eo, mi muri mara baa mara gini malapalu na nonginongi katsi! !Migira nogoria sauba ke mamava sosongo baa na pede ke gadovigira!"

Nina Vangalaka Kesa na Daki Tinamate

(Luka 21:1-4)

⁴¹ Kesa dani kalina a Iesu e totu i laona na Vale Tabu, i ligisana na Bokisi na Vangalaka, maia e bungutigira na tinoni kalina ara tsonitsavua niqira qolo tana bokisi na molo qolo. Mara danga na mane tamani levo ara mai mara molotsavua e danga na qolo.

⁴² Me mai goto kesa na daki tinamate e tau tamanina sa omea, maia e molotsavua e ruka moa na qolo tetelo, vaga moa kesa lelee na senisi.

⁴³ Ma Iesu e soasaigira gana duli me tsarivanigira, “Inau au tsaria vanigamu laka na daki tinamate iani aia e tau lelee tamanina sa omea, maia e vangalaka baa liusigira sui lakalaka na tinoni tavosi.

⁴⁴ Rongona igira na tinoni tavosi ara sauragoa niqira vangalaka e talu tana tsarana niqira omea danga igira ara tamanina, maia na daki tinamate iani aia e sau sui lakalaka na susuina saikesa na omea aia e tamanina, me tau lelee goto tsaravisu sa nina qolo gana ke gini mauri.”

13

A Iesu e Katevulagia Laka Sauba Ke Tavui na Vale Tabu

(Mateo 24:1-2; Luka 21:5-6)

¹ Mi kalina a Iesu e tuu na vano, maia e rutsu tania na Vale Tabu, me kesa gana duli e mai me tsarivania, “!Taovia! !Ko reigira baa! !Na vatu rereidou sosongo nomoa ara logoginigira na vale girani!”

² Ma Iesu e tsaria, “Eo, e mana. ?Egua laka amu reigira na vale loki girani ne? Minau au tsarivanigamu laka sauba moa ke laba na tagu i tana ke tau lelee goto totuvisu tana sasana ke kesa na vatuna na vale girani. Sauba kara vuipukaligira ma kara toroutsa sui lakalaka.”

A Iesu e Katevulagia Laka na Rota Loki Sauba Ke Gadovigira

(Mateo 24:3-14; Luka 21:7-19)

³ Mi kalina a Iesu e totu tana Vungaiwunga na Olive, gana ngongo na Vale Tabu, mara tu vati gana duli ara tu mai dodo i konina, i tugira nogo

a Petero, ma Iakobo, ma Ioane ma Adrea, mara tu veisuaa,

⁴ “Taovia, ko tsarivanigami laka sauba kengisa kara laba na omea seko vaga gira. ?Ma na padapada koegua sauba kami reia ke laba, i tana kami gini donaginia laka e labamai nogo na tagu i tana kara laba na omea seko vaga ia igoe o vasini katea vanigami?”

⁵ Ma Iesu e tsarivanigira, “Kamu parovata dou, kara tau perogamu lee ke visana.

⁶ Rongona na tinoni danga sauba kara gini tuu moa tana asaqu inau, ma kara perogira na tinoni, ma kara tsari segeniqira laka igira nogoria na Mesia. Ma kara raqa sasiliginigira danga na tinoni.

⁷ Me sauba kamu rongomigotoa na kukutuna na vailabu loki tana vera varangi, ma na turupatuna na vailabu ke laba tana vera ao. Kalina ti ke vaga ia migamu kamu laka moa na tavongani matagu ma na tobakuku. Rongona na omea vaga girani, niqira aqo nomoa sauba kara laba. Me tau nomoa na papadana manana laka e labamai nogo na susuina na dani.

⁸ Tana tagu vaga ia, sauba na vera loki sui kara vailabugi, me ke tuu kesa na taovia loki me ke vailabugi kolua kesa segeni. Me ke liu goto na uvirau, me ke kasi loki na vuluge pipi tana nauna. Na omea sui vaga gira, ara vaga moa na vatsangisavi e vatsangia na daki tana idana na vasusu.

⁹ “Kalina ti kara tuturiga na laba na omea vaga girani, migamu, nimui aqo nomoa ti kamu parovata dou segenimui. Sauba kara

tangoligamu, ma kara raqagamu baa tana pede. Sauba kara ramitsigamu i laona na valelotu; ma kara adigamu baa i mataqira na taovia na vera ma na taovia tsapakae tana rongogu inau. Mi tana nogo e laba gamui tagu dou igamu na gini goko vaniaqira tana rongona na Turupatu Dou.

¹⁰ Me utu moa ke mavi ke laba na susuina na tagu vaga ia, poi tsau kalina kara turupatuna talu na Turupatu Dou vanigira na tinoni pipi tana vera sui.

¹¹ Mi kalina ti vaga kara tangoligamu ma kara turuvaginigamu tana pede, migamu kamu laka na gini boe na goko gua sauba kamu tsaria. Rongona kalina ke laba na tagu vaga ia, me sauba God nogo ke moloa i tobamui na papadana na goko gua sauba kamu tsaria. Rongona igira na tsaqina goko sauba kamu tsaria kara tau talu tana nimui papada segeni igamu. Tagara. Sauba kara talumai i konina na Tarunga Tabu.

¹² “Me visana tinoni sauba kara tuu, ma kara tsonisagea na tasiqira segeni tana pede rongona ara muriau inau, ma kara matesigira. Migira na tamaga sauba kara nauvaganana vanigira goto na daleqira segeni. Migira na baka sauba kara pilovisu, ma kara nauvaganana goto vanigira na tamaqira ma na tinaqira segeni, ma kara kede matesigira, rongona ara tutuniqu inau.

¹³ Igira sui sauba kara reisavitugamu tana rongogu inau. Masei moa ti ke tukakai poi ke tsau tana susuina, maia moa sauba ke mauri.

*Na Omea Seko Loki Liuliu Baa Sauba Ke Laba
(Mateo 24:15-28; Luka 21:20-24)*

14 “Sauba kamu reia ‘Na Omea Seko Loki Liuliu Baa’, sauba ke tuu tana nauna i tana e tau nogo ulagana ke tuu.” !Masei ti ke tsokoa na mamare iani, ma nina aqo ke padagadovidoua nagua na rongona na goko vaga ia! “Mi tana dani vaga ia, migira na tinoni ara totu tana Judea, niqira aqo kara tsogovano tana vungavunga.

15 Me ti vaga ke kesa ke totu moa i tano, ma nina aqo ke laka goto na sagevisu i valena ma na binaboliana nina omea levo.

16 Ma na tinoni ti vaga ke totu tana nina uta, me ke laka goto na visu i valena ma na adiana na polona.

17 “Sauba ke seko sosongo rago tana dani vaga ia vanigira na daki ara tiana, migira ara tamanina na baka tetelo.

18 !E dou ti kamu nongia God rongona ke tau gado tana tagu na bisi loki na tsogo vaga ia!

19 Rongona na rota ke gado tana tagu ia sauba ke seko liuliu baa, liusigira pipi sui na rota ara laba nogo tuu tana tuturigana kalina God e vusaa na barangengo, me tsaumai i dani eni. Me utu goto ke laba tugua sa dani na omea seko loki vaga ia.

20 God e kukurisigira nogo na danina na tagu seko vaga ia. Me ti vaga God ke tau nomoa kukurisigira, me sauba ke tagara lelee sa dalena tinoni ke pipidi. Ma na rongona moa God e pada sosongoligira nina tinoni vivili nogo ia, ti aia sauba ke gini kukurisigira na danina na tagu seko vaga ia.

21 “Me ti vaga kamu rongomia ke kesa ke tsarivanigamu, ‘!Kamu reia! !Iani nogo na

Mesia!’ se, ‘!Aia nogoria i tana!’ migamu kamu laka saikesa na tutunina.

²² Rongona sauba igira na mesia peropero ma na propete peropero kara tuu, ma kara aqosigira na valatsatsa loki ma na omea ganataga, gana na mani peroginiaqira goto igira nina tinoni vivili God ti ke tau utu vanigira.

²³ !Kamu parovata dou! Inau au katevulagi idanogoa vanigamu na omea sui girani, kalina e tau vati labamai na taguna.

*Na Visumaiana na Dalena Tinoni
(Mateo 24:29-31; Luka 21:25-28)*

²⁴ “Me ke tau moa oka i murina na dani seko loki vaga ia, me sauba ke rodo na aso, me ke tau goto maka na vula,

²⁵ ma kara puka na veitugu talu i gotu, ma na omea susuliga sui ni gotu sauba kara pitsa tania na sasaqira.

²⁶ “Mi tana, ma na Dalena Tinoni sauba ke labamai i gotu tana parako tana mararana mi tana susuligana loki.

²⁷ Maia sauba ke mologira nina angelo, ma kara baa tana vati na tsukena na barangengo, ma kara adisaimaigira sui nina tinoni vivili God, ke tuu kesa tabana na barangengo, me ke tsau baa kesa tabana.

*Na Gokolia Tana Rongona Na Gai Mutsamutsa
(Mateo 24:32-35; Luka 21:29-33)*

²⁸ “Eo, me dou ti vaga kamu adi sasani i koniqira na gai mutsamutsa. Kalina amu reigira na gai mutsamutsa ara tuturiga na dumu, mamu donaginia laka e varangi nogo ke laba na tagu na papara.

²⁹ Me vaga goto nogoria, ti kalina kamu reigira kara laba na omea sui vaga gira, mi tana nogo sauba kamu donaginia laka e varavara nogo ke laba na taguna, me varangi nogo ke tuturiga.

³⁰ “Inau au tsaria na manana vanigamu, laka na omea sui vaga girani, sauba kara laba ida talu nogo ti kara mate igira sui na tinoni ara mamauri moa i dani eni.

³¹ Na baragata ma na barangengo sauba kara ka nangaligi lee, ma niqu goko inau e utu saikesa kara nangaligi.

*Tagara Kesa Ke Donaginia Kengisa Ke Visumai na Dalena Tinoni
(Mateo 24:36-44)*

³² “Tagara ke kesa ke donaginia na danina ma na taguna i tana ke laba na omea vaga ia, atsa moa ti igira goto na angelo i gotu, tagara goto. Minau na Dalena, tagara goto. Aia segeni moa na Tamaqu aia e donaginia.

³³ Kamu reitutugugamu dou ma kamu mamata, rongona amu tau donaginia ke ngisa ke labamai na tagu vaga ia.

³⁴ “Ma na visumaiqu inau na Dalena Tinoni, sauba ke vaga moa kalina ti kesa na mane e vangarau na mololeana na verana me ke vano totu kesa tana vera ao. Aia sauba ke molo vataraginigira nina omea sui i limaqira igira nina maneago, me ke votavania pipi kesa vidaqira na aqo gua ke naua, me ke tsarivania na mane e pitumatsapa ke reitutugudoua na valena.

³⁵ “Vaga ia, ma kamu parovata manana nomoa, rongona amu tau donaginia na tagu i tana ke visumai na tamanina na vale. E tau utu ngatsu

ke labamai tana ngulavi, se tana levugata, se tana matsaraka rovorovo, se kalina e vasini botsa na aso.

³⁶ !Me ti vaga aia ke tavongani labamai kesa tagu moa, me tau dou ti ke tsodogamu amu mamaturu lee moa!

³⁷ Ma na omea au tsarivanigamu kalina ia, au tsarigotoa vanigira na tinoni sui: !Kamu mamata!”

14

Ara Vorogokona na Labumatesiana a Iesu (Mateo 26:1-5; Luka 22:1-2; Ioane 11:45-53)

¹ Me kau moa ruka na dani idavia na Dani Tabu na Paseka, ma na Dani Tabu na Bredi Tagara Isti Konina. Migira na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa ara lalavea kesa na sautu gana kara gini tangolidodoa a Iesu ma kara matesia.

² Mara tsaria, “Ka laka na mavi na tangoliana tana Bongu Tabu, rongona kara tau gini kore loki na toga.”

Kesa na Daki e Reoa na Ko Uruuru I Lovana a Iesu

(Mateo 26:6-13; Ioane 12:1-8)

³ Me tuu a Iesu me vano i Betani, me ba sangamutsa i valena a Simon na mudo. Mi kalina a Iesu e mutsamutsa, me labamai kesa na daki e tangolia kesa na bilo na ko uruuru e loki sosongo na matena. Me rese na bilo, me reoa na ko uruuru i lovana a Iesu.

⁴ Mara visana vidaqira ara totu tana ara gini kore vania na daki, mara gini vaigokovigi mara tsaria, “?Egua vaga na daki ia ti e sekolilea na ko uruuru dou vaga ia?”

⁵ !E tugua moa igita ka tsabiria ma ka tsodoginia ke tolu sangatu na qolo, agana na gini vangalaka vaniaqira igira na tinoni ara tau tamanina sa omea!" Mara goko kakai sosongo vania na daki ia.

⁶ Ma Iesu e tsaria, "Kamu laka na goko vaniana na daki ia. ?Rongona gua ti amu bulesi vaganana ia? Na omea vaga aia e naua vaniau, na omea dou sosongo manana.

⁷ Igamu, sauba kara tau kuti na tinoni ara tau tamani omea na totu sailagi koluamui, me tugu sosongolia kamu sangagira pipi kalina amu ngaoa. Minau moa, sauba e utu kau totu sailagi kolugamu.

⁸ Ma na daki iani e nauvaniau na omea e tau utu vania na nauana. E reoa na ko uruuru tana koniqa ke gini vangarau manogativania na qiluaqu.

⁹ Minau au tsaria na manana vanigamu, laka pipi tana nauna sui tana barangengo, iava moa tana kara gini turupatuna tana rongona na Turupatu Dou iani, me sauba kara tau kuti na tsariana na goko tana rongona na omea e nauvaniau na daki iani."

*A Iudas e Tami na Sauligiana a Iesu
(Mateo 26:14-16; Luka 22:3-6)*

¹⁰ Ma Iudas Iskariot, kesa vidaqira na sangavulu ruka gana duli a Iesu, e tuu, me vano i koniqira na taovia na lotu ke gini sauligia a Iesu vanigira.

¹¹ Migira ara gini mage sosongo na rongomiana na omea vaga aia e tsaria vanigira, mara vekea laka sauba kara tusovania na qolo. Me tuu

tana dani ia, ma Iudas e tuturiga na mataniana kesa gana tagu dou tana ke lakagana vania na sauligiana a Iesu vanigira.

A Iesu e Gania na Mutsa na Paseka Kolugira Gana Duli
(Mateo 26:17-25; Luka 22:7-14, 21-23; Ioane 13:21-30)

¹² Mi tana kesanina dani na Dani Tabu na Bredi Tagara Isti Konina, i tana nogo igira na Tsiu ara matesigira na sipi gana na mutsa na Paseka, migira gana duli a Iesu ara tuu mara veisuaa, “?Taovia, laka iava tana igoe o ngaoa kami vangarau manogativanigo na mutsa na Paseka?”

¹³ Ma Iesu e molovanokaira ruka vidaqira, me tsarivanikaira, “Kamu ka baa tana vera tagaria, me sauba kamu ka tsodoa kesa na mane e kala-gaia na popo na koo. Ma kamu ka tsarimurina sage

¹⁴ tana vale tana aia ke sage, ma kamu ka tsarivania na tamanina na vale ia, ‘?Na Taovia e veisuago laka iava na voki i tana aia migira gana duli, kara gania na mutsa na Paseka?’

¹⁵ Maia sauba ke sauvanikagamu kesa na voki loki i gotu, tana ara totu manoga nogo na bela na mutsa ma na mani totu. Mi tana nogo kamu ka vangaraua na omea sui vanigita.”

¹⁶ Mara ka vano kaira, mara ka batsau tana vera ia, mara ka reigira na omea sui vaga a Iesu e tsari idanogoa vanikaira. Mara ka vangaraua na mutsa na Paseka i tana.

¹⁷ Mi tana ngulavi, ma Iesu migira gana duli ara mai, mara totu i lao mara mutsa.

18 Mi kalina ara mutsamutsa, ma Iesu e tsarivanigira, “Inau au tsarivanigamu laka e kesa vidamui igamu amu tu mutsamutsa koluau ieni, sauba aia ke sauligiau.”

19 Migira gana duli ara rongomia na goko vaga ia, me gini ponopala tobaqira, mara tuturiga na veisuana a Iesu, me kesa me tsaria, “?Egua, laka inau ngatsu ia ne Taovia?”

20 Ma Iesu e tsaria, “Sauba ke kesa i laomui nogo igamu na sangavulu ruka, aia e lumia gana piqena breidi koluau tana popo, maia nogoria.

21 Inau na Dalena Tinoni, sauba kau mate vaga ara katenogoa tana Mamare Tabu. !Eo, me sauba ke seko sosongo nomoa vania na mane aia sauba ke sauligiau! !Ke dou baa nomoa vania na tinoni ia, laka ti vaga ke tau nogo vasua tinana!”

*Na Susuina na Mutsa Koluana na Taovia
(Mateo 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korint
11:23-25)*

22 Mi kalina ara mutsamutsa, ma Iesu e adia na breidi me soadoua God me ngitia, me tuvaria vanigira gana duli me tsaria, “Iani na koniqu. Kamu adia ma kamu gania.”

23 Mi muri, maia e adia na tseu, na uaeni i laona, me soadoua God me tusua vanigira, migira sui ara sanga na inuviana.

24 Ma Iesu e tsaria, “Iani na gabuqu, na gabu na taso vaolu. Aia nogo na gabuqu sauba ke rutsu na mateqira na tinoni danga.

25 Au tsarivanigamu, sauba kau tau goto inuvia na uaeni vaga iani poi tsau tana dani kau inuvia na uaeni vaolu tana Verana God.”

²⁶ Mi muri, mara lingena kesa na linge tabu, mara tuu, mara aligiri na vavano tana Vungavunga na Olive.

A Iesu e Katea Laka Sauba A Petero Ke Tiatagaraa

(Mateo 26:31-35; Luka 22:31-34; Ioane 13:36-38)

²⁷ Ma Iesu e tsarigotoa vanigira, “Tana bongi eni nogo, sauba kamu tsogoligi sui taniau, vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu, ‘Aia God sauba ke labumatesia niqira reitutugu sipi, migira na alaala na sipi sauba kara viri tsogo saranga bamai.’

²⁸ Mi kalina inau kau maurivisutugua, me sauba kau ida baa vanigamu i Galilii.”

²⁹ Me gokodato a Petero me tsarivania a Iesu, “!Atsa moa ti igirani sui kara tsogo tanigo, minau moa e utu saikesa kau mololego!”

³⁰ Ma Iesu e tsarivania a Petero, “Inau au tsaria na manana vanigo a Petero, ke tau vati tangi moa na rukanina kokoroko i bongi eni, migoe ko gini vatsa tolu kalina laka o tau donaginiau.”

³¹ Ma Petero e goko suguradi sosongo me tsaria, “!E utu saikesa Taovia! !Atsa moa ti kara matesiau kolugo, me utu vaniau kau tiatarago!”

Migira sui gana duli ara tu viri tsarivaganana goto ia.

A Iesu e Nonginongi i Laona Na Uta i Getsemane

(Mateo 26:36-46; Luka 22:39-46)

³² Mara batsau kesa tana nauna ara soaginia i Getsemane. Ma Iesu e tsarivanigira gana

duli, “Kamu totu ieni igamu, minau kau ba talu tagaria, ma kau nonginongi.”

³³ Maia e aditugira moa a Petero, ma Iakobo, ma Ioane kara tu dulikolua. Na melu ma na rota loki e ngolia na tobana a Iesu, ti aia e tsarivanitugira,

³⁴ “E melu sosongo tobaqu inau, me varangi kau gini mate. !Tugamu kamu tu totu ieni, ma kamu tu mamata koluau!”

³⁵ Maia e garu baa tetelo, me tao tsuporu tana kao, me nonginongi rongona laka ti ke tau utu me ke tau liu i laona na rota loki vaga ia. Me nonginongi me tsaria,

³⁶ “!Mama, Tamaqu igoe! E tagara kesa na omea ke utugana vanigo. Ko adiligia na tseu na rota iani taniau. Me ke tau moa laba vaga au kilia inau, ke laba vaga nogo o kilia igoe.”

³⁷ Ma Iesu e visumaitugua tu koniqira tugira tolu gana duli, me reitugira ara tu maturu, me tsarivanja a Petero, “?Simone Petero, laka o maturu lee moa? ?Egua, laka e utu vanigo ko mamata koluau kesa moa tana tagu tetelo?”

³⁸ Kamu mamata, ma kamu nonginongi, kamu tau puka tana tabotabo. Amu ngaoragoa na mamata koluau, ma na konimui moa e maluku.”

³⁹ Ma Iesu e vano tanitugira tugua me nonginongi, me kesa moa atsa na goko e tsaria.

⁴⁰ Me visumaitugua i tu koniqira ganaduli, me reitugira ara tu mamaturu moa, rongona e mamava sosongo tu mataqira. E ponopala tobaqira, mara tau dona nagua kara tsarivanja a Iesu.

⁴¹ Mi kalina a Iesu e visumai i tu koniqira na tolunina kalina, maia e tsarivanitugira, “?Egua, laka amu tu mamaturu lee moa tugamu? !E tugunogoa! !E laba nogo na tagu! !Kamu tu reia! Kalina eni nogo kara sauligiau na Dalena Tinoni i limaqira na tinoni sasi.

⁴² Tuu, ma ka vano. !Ia! !Kamu tu moro baa! !E maimai nogo na mane aia ke sauligiau!”

Ara Tangolia a Iesu

(Mateo 26:47-56; Luka 22:47-53; Ioane 18:3-12)

⁴³ Me goko babaa moa a Iesu, me labamai a Iudas, aia nogo e kesa vidaqira na sangavulu ruka gana duli a Iesu. E dulikolumaigira na alaala loki igira nogo na taovia na lotu ma na tinoni loki ara molomaigira. Ara mai kolua niqira isi ma niqira tubi na tangoliana a Iesu.

⁴⁴ Ma Iudas na mane vanga malapalu ia, e molopapada vanigira nogo me tsaria, “Na mane ti kamu reia kau domia, maia nogoria. Kamu tangolia, ma kamu adia baa.”

⁴⁵ Mi kalina ara mailaba tana, ma Iudas e ba saviliu i konina a Iesu, me tsarivanja, “!Dou, Taovia!” me domia.

⁴⁶ Migira ara mai, mara tangolia a Iesu laka kara adivanoa.

⁴⁷ Me kesa vidaqira gana duli a Iesu ara tutuu tana, e lakua nina isi, me sabatiginia kesa tabana na kulina nina tseka na Mane Tabu Loki.

⁴⁸ Ma Iesu e tsarivanigira igira ara tangolia, “?Laka na mane labupoi inau ti kamu gini mai kolua nimui isi ma na tubi na tangoliginiaqu?

⁴⁹ Minau, au totu kolugamu mau sasani malemale pipi dani i laona na Vale Tabu, migamu

amu tau nogo tangoliau. Eo, ara gini laba pipi sui na omea vaga girani, na rongona kara gini manatovu na omea igira na propete ara mare idanogoa tana Mamare Tabu.”

⁵⁰ Mi tana, migira sui gana duli a Iesu ara mololea mara tsogoligi tania.

⁵¹ Me kesa na borau e pipisi lee moa, me tsarimurina a Iesu. Migira ara tovoa laka kara tangolia,

⁵² maia e tsoniligilea moa na pipisina, me tsogo malaiole lee.

*A Iesu i Mataqira Tana Saikolu na Togigoko
(Mateo 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Ioane 18:13-14, 19-24)*

⁵³ Migira ara adivanoa a Iesu tana valena na Mane Tabu Loki, i tana ara saikolu nogo igira sui na taovia na lotu, ma na tinoni loki, ma na tarai na Ketsa.

⁵⁴ Ma Petero e tsarimuriqira baa ao tetelo, me batsau tana pakoka i matana na valena na Mane Tabu Loki. Mi tana e totu i lao kolugira na mane ara reitutugu matsapa, me rarangi ligisana na lake.

⁵⁵ Mi laona na vale, igira na taovia na lotu ma na Saikolu popono ara lalavea ti vaga kesa na sasi ke tsukia a Iesu, ke tugua kara pedematesig-inia. Migira ara tau tangomana kara tsodoa kesa na sasi.

⁵⁶ Ara mai danga na tinoni, mara keli lee moa vania a Iesu, me viri tavosi moa na omea ara tsaria.

⁵⁷ Te ara tuu visana, mara gini keli vania a Iesu tana goko vaga iani,

58 “Ami rongomia ngana e tsaria, ‘Sauba kau toroveoa na Vale Tabu iani e aqosia moa na limana tinoni, me ke tolu na dani i muri minau kau logo visutugua ke kesa, aia e tau aqosiginia na limana tinoni.’ ”

59 Migira goto e viri tavosi na omea ara tsaria.

60 Ma na Mane Tabu Loki e tutsau i mataqira sui, me veisuaa a Iesu, “?Egua, laka o tamanina kesa nimu goko tugua ko labuvisuginia na omea vaga ara keligini vanigo girani?”

61 Ma Iesu e mui lee moa, me tau goto ngaoa na goko. Ma na Mane Tabu Loki e veisuaa goto, “?Egua laka igoe na Mesia, na Dalena God Tabu Loki Sosongo?”

62 Ma Iesu e tsaria, “!Inau nogoria, me sauba ti igamu kamu reiau inau na Dalena Tinoni, kau totu tana madoana God Susuliga, ma kau tsunamai talu i gotu tana parako!”

63 Mi tana nogo na Mane Tabu Loki e ratsia na polona me tsaria, “!E tagara goto sa rongona igita ka lavegotoa sa goko!

64 Amu vasini rongomia moa nina gokoseko loki. ?Ma nagua igamu amu pada vania?”

Migira sui ara tuu, mara tsaria laka aia e sisi manana, me tugua nomoa ke mate.

65 Mara tuturiga visana na tsuveliana a Iesu, mara poropoia na matana, mara labua mara tsaria, “!Ko kutsu laka ase i labugo!” Migira na mane ara matalia ara adia baa i koniqira mara davaa.

A Petero e Tiatagaraa a Iesu

(Mateo 26:69-75; Luka 22:56-62; Ioane 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Ma Petero e totu moa tana pakoka i matana na valena na Mane Tabu Loki, me liumai tana kesa na baka daki e aqo i valena na Mane Tabu Loki.

⁶⁷ Mi kalina aia e morosia a Petero e sanga na rarangi tana lake, me bungutia me tsarivanja, “Migoe goto o sangatotu kolua a Iesu ni Nasaret.”

⁶⁸ Ma Petero e tiatagaraa me tsaria, “Au tau saikesa donaginia, mau tau goto rongomigadovia na omea o gini goko igoe.” Maia e tuu, me tsulutsuna i tano. Me tavongani tangi na kokoroko.

⁶⁹ Ma na baka daki ia e moro baa, me reia e totu tana, me tsaritugua vanigira igira ara tototu tana, “!Aia nogo ngana e kesa tu vidaqira tugira!”

⁷⁰ Ma Petero e tiatagaraa tugua.

Me tau oka i muri, migira na tinoni ara totu tana ara tsarivanja a Petero, “Igoe manana nomoa o kesa tu vidaqira, e utu ko tiapoia, rongona igoe goto o talu i Galilii.”

⁷¹ Mi tana e vatsa a Petero me tsaria, “Au vatsa laka inau au goko mana. !Ma God ke kedEAU ti vaga au pero! !Inau au tau saikesa donaginia na mane vaga aia amu gini goko igamu!”

⁷² Mi tana tagu tsotsodo ia, me tatangi tugua na kokoroko na rukanina kalina, ma Petero e padatugua na goko a Iesu e tsari vaninogoa, “Ke tau vati tangi moa na kokoroko na rukanina kalina, migoe ko gini vatsa tolu kalina laka o tau donaginiau.” Mi tana, me utu lee nogo vania a Petero, me ngangai.

15

A Iesu i Matana a Pilate

(Mateo 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Ioane 18:28-38)

¹ Mi tana matsaraka rovorovo migira na taovia na lotu, kolugira na tinoni loki ma na tarai na Ketsa, migira na Saikolu popono ara saimai tsaku, rongona kara pedesaia nagua kara naua. Mara tuu, mara soria a Iesu, mara adi baa vania a Pilate.

² Ma Pilate e torogoko i konina a Iesu, me veisuaa, “?Egua, laka niqira Taovia Tsapakae manana nomoa na Tsiu igoe?” Ma Iesu e tsaria, “Migoe nogo o tsarivaganana ia.”

³ Migira na taovia na lotu ara tsonia danga niqira goko keli vania a Iesu.

⁴ Te e tuu a Pilate, me veisuatugua a Iesu, “?Egua, tagara ko tau tuguvisua niqira goko girani? !Ko rongomigira na omea danga ara keligini vanigo!”

⁵ Ma Iesu e sove goto na goko, mi tana e gini beke sosongo a Pilate.

Ara Pedea a Iesu Ke Mate

(Mateo 27:15-26; Luka 23:13-25; Ioane 18:39-19:16)

⁶ Me pipi ngalitupa tana tagu na Paseka vaga ia, a Pilate e lavu na nusileana kesa na tinoni e totu tana vale sosori, ase i aia igira na toga ara vili segenia.

⁷ Mi tana tagu ia, e totu i laona na vale sosori kesa na mane a Barabas na asana, kolugira goto visana tinoni igira ara tovoa laka kara tukapusia

nina aqo na gavumane, mara labumatesi tinoni goto.

⁸ Mi kalina ara saikolu igira na toga, mara tuturiga na ngasuana a Pilate ke naua na omea ara kilia vaga aia e lavu na nauana pipi ngalitupa vanigira.

⁹ Ma Pilate e veisuagira, “?Egua, laka amu ngaoa kau nusilea vanigamu nimui Taovia Tsapakae igamu na Tsiu?”

¹⁰ A Pilate e goko vaganana ia, rongona e dona nogo laka igira na taovia na lotu ara raqamaia a Iesu i matana tana rongona moa ara masugu lee vania.

¹¹ Migira na taovia na lotu ara raigira na toga kara nongia a Pilate ke nusilea vanigira a Barabas.

¹² Ma Pilate e veisuagira tugua na toga me tsaria, “?Ma nagua amu ngaoa kau nauvania aia amu soaginia nimui Taovia Tsapakae igamu na Tsiu?”

¹³ Mara guguvisu vania mara tsaria, “!Pogalobatia tana gai ulutaligu!”

¹⁴ Ma Pilate e veisuagira tugua, “?Ma na sasi gua e tsukia ngana?” Migira ara gugu loki mi gotu na lioqira, mara tsaria, “!Pogalobatia tana gai ulutaligu!”

¹⁵ Ma na rongona moa a Pilate e ngaoa ke mage na tobaqira na toga, te e nusile vanigira a Barabas. Mi muri, maia e moloa a Iesu vanigira nina mane vaumate kara ramitsia, ma kara pogalobatia tana gai ulutaligu.

*Igira na Mane Vaumate Ara Tsirigana a Iesu
(Mateo 27:27-31; Ioane 19:2-3)*

¹⁶ Migira na mane vaumate ara adisagea a Iesu i laona na valena a Pilate, mara soamaigira sui na mane vaumate, mara tupolia a Iesu.

¹⁷ Ara tsoraligi vania na polona segeni, mara sageli vania kesa na polo tsitsibora katsi, mara virigia na itai kokonaga mara sagelaginia tana lovana.

¹⁸ Mara tuturiga na tsiri sekoliana mara tsaria, “!Ke mauri oka niqira Taovia Tsapakae na Tsiu!”.

¹⁹ Mara adia na gai mara labuginia na lovana, mara tsuvelia, mara tsunatuturu i matana, mara tsuporu vania.

²⁰ Mi kalina ara gilugana sui vaga ia, mara tsoraligi vania na polo tsitsibora katsi, mara sageli vanitugua na polona segeni. Mi muri mara tudumivanoa tana nauna i tana kara ba pogaa tana gai ulutaligu.

Ara Pogaa a Iesu Tana Gai Ulutaligu

(Mateo 27:32-44; Luka 23:26-43; Ioane 19:17-27)

²¹ Mi sautu ara tsodoa kesa na mane a Simon na asana, ka tamaqira a Aleksader ma Rupus, aia e talu i Sirene me maimai na vano tana verabau. Mi kalina ara reia, mara raia ke sangaa a Iesu na kalagaiana nina gai ulutaligu.

²² Mara maitsau kesa tana nauna ara soaginia “Golgota”, ma na rongona na soa ia, “Na Tsitsivina Lova”.

²³ Mi tana ara sauvania a Iesu na uaeni ara lalo koluginia kesa na vatana na ko vavai. Ma Iesu e sove na inuviana.

²⁴ Mi muri, mara pogaa a Iesu tana gai ulutaligu, mara tuvarivotagira na polona, mara

tsonikutsu tana daesi na mateqira na polona, rongona kara reia ti aseki ke adia na polo gua.

²⁵ Me tangi nogo na siu kiloko tana matsaraka kalina ara pogaa a Iesu tana gai ulutaligu.

²⁶ Mara marea kesa tana pava na goko vaga iani: "Iani Niqira Taovia Tsapakae na Tsiu."

²⁷ Mi muri, mara pogakaira goto ruka na tukatso kolua a Iesu, kesa tana madoana, me kesa tana maolina.

²⁸ Ke gini manatovu na tsaqina na Mamare Tabu i tana ara marea, "Ara tsokosaia kolugira na tukatso."*

²⁹ Migira na tinoni ara liuputsi tana nauna ia, ara lengulengu lovaqira vania a Iesu, mara tsirigana mara tsarivania: "!Igoe nogo ri o tsaria laka ko toroveoa na Vale Tabu, mo ko logovisutugua i laona ke tolu moa na dani!

³⁰ !Baa, ko maurisi segenimu kalina ia, mo ko tsunamai tania na gai ulutaligu!"

³¹ Migira goto na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa ara galea mara tsaria, "!Eo, aia e maurisigira rago na tinoni tavosi, me utu lelee vania ke maurisi segenina!

³² !Ida ma ka reia ti na Mesia, aia nida Taovia Tsapakae igita na Israel, ke tsunamai tania nina gai ulutaligu kalina eni, ma ka gini tutunina!"

Mi kaira goto na tukatso ara pogakaira kolua a Iesu tana, ara ka peavaganana goto ia.

Na Mateana a Iesu

(Mateo 27:45-56; Luka 23:44-49; Ioane 19:28-30)

* **15:28 15:28** Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 28.

³³ Mi tana niaso vota, ma na rodo e tsavua na vera popono, me tsau tana tolu kiloko.

³⁴ Mi tana tolu, ma Iesu e gudato me tsaria, “? Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Ma na rongona na goko vaga ia, “?Niqu God, niqu God, e gua ti o mololeau?”

³⁵ Me visana vidaqira na tinoni ara totu tana, ara rongomia aia e goko vaga ia, mara tsaria, “! Rorongo! !Aia e soaa a Elija!”

³⁶ Me tuu kesa vidaqira me ulo baa, me adia kesa na mamasa, me lumia tana uaeni vavai me tsukia tana ade, me molokae vania i mangana a Iesu, me tsaria, “!Pitu, ma ka reitalua ti laka a Elija ke mai me ke aditsunaa tania na gai ulutaligu!”

³⁷ Me guloki a Iesu me mate pitsu.

³⁸ Mi tana tagu tsotsodo ia, ma na polokatsi e tsautsau tana Vale Tabu, e tavongani taratsivota tu i gotu me tsau i lao.

³⁹ Maia niqira taovia na mane vaumate e tutuu tana i matana na gai ulutaligu, me rongomia kalina a Iesu e guloki me mate, maia e tsaria, “!E mana nomoa, na mane iani na Dalena God manana!”

⁴⁰ Mara visana na daki ara totu tana. Ara tutu ao tetelo, mara morosigira na omea ara laba. Mi laoqira na daki gira aia ko Maria Madalena, ko Maria ka tinaqira a Iakobo ma Iosepo, ma ko Salome.

⁴¹ Igira nogo ara tsarimurina a Iesu kalina e totu i Galilii, mara sangaa. Mara totu goto tana danga na daki tavosi ara murigotoa a Iesu tsaumai i Jerusalem.

Ara Qilua a Iesu

(Mateo 27:57-61; Luka 23:50-56; Ioane 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Me varangi nogo tana ngulavi kalina e mailaba a Iosepo ni Arimatea. Aia e kesa na tinoni loki i laona niqira Saikolu na Togigoko na Tsiu, me pipitua moa na maiana na Verana God. Ma na dani ia, na dani na Vangarau, aia nogo ara soaginia na dani idavia na Sabat. Me malagai moa a Iosepo, me tuu me vano konina a Pilate, me nongia na konina a Iesu.

⁴⁴ Ma Pilate e novo na rongomiana laka e matepitsu nogo a Iesu. Me soamaia niqira taovia na mane vaumate, me veisuaa ti vaga e mate manana nogo a Iesu.

⁴⁵ Mi kalina a Pilate e roingoimisua na omea e tsaria aia niqira taovia na mane vaumate, maia e tamiivania a Iosepo ke adia na konina a Iesu.

⁴⁶ Ma Iosepo e baa, me volia kesa na polo sere dou, me aditsunaa na konina a Iesu, me tsaboroginia na polo ia, me moloa kesa tana vatuluma ara kavinogoa tana maragova. Mi muri, maia e kelia kesa na vatu loki, me vongoginia na mangana na vatuluma.

⁴⁷ Mi kaira ko Maria Madalena ma ko Maria na tinana a Iosepo, ara ka tutuu tana, mara ka momoro, mara ka reia na nauna i tana ara moloa na konina a Iesu.

16

A Iesu e Maurivisutugua

(Mateo 28:1-8; Luka 24:1-12; Ioane 20:1-10)

¹ Mi tana dani murina na Sabat, mi tugira ko Maria Madalena, ma ko Maria na tinana a Iakobo, ma ko Salome, ara tu volia na mona vuruga dou, rongona kara tu ba ninaginia na konina a Iesu.

² Mi tugira ara tu ropo tana matsaraka rovorovo na Sade, kalina e vasini kala moa na aso, mara tu vano tana vatuluma.

³⁻⁴ Mi sautu ara tu vaigokovigi mara tu tsaria, “?Laka ase i sauba ke keliligi vanitugita na vatu ara vongoginia na vatuluma?” Ma na vatu ia ara vongoginia na vatuluma, na vatu loki sosongo. Mara tu moro baa, mara tu reia na vatu e takeliligi segenina nogo.

⁵ Te ara tu ba sage i laona na vatuluma, mara tu reia kesa na mane vaolu e totu i tabana madoa, me sagelia na polokatsi sere, mara tu matagu mate.

⁶ Maia e tsarivanitugira, “Kamu tu laka na matagu tugamu. Inau au dona nogo laka amu tu lavea a Iesu ni Nasaret, aia ara pogaa tana gai ulutaligu. !Maia e tagara nogo ieni, e maurivisu nogo! Reia, ieni na sasana tana ara moloa.

⁷ Me dou, mi kalina eni tugamu kamu tu vano ma kamu tu batsaria na omea iani vanigira gana duli a Iesu, me vanigotoa a Petero, laka ‘Aia sauba ke ida me ke pitugamu i Galilii, mi tana sauba kamu reia vaga aia e tsari idanogoa vanigamu.’ ”

⁸ Mara tu rutsu tugua tania na vatuiluma, mara tu ulovisu i vera rongoina ara tu matagu mate. Mara tu tau gini turuipaituna vania ke kesa na omea ara tu morosia, rongona ara tu matagu loki.

*A Iesu e Laba Vania Ko Maria Madalena **
(Mateo 28:9-10; Ioane 20:11-18)

⁹ Mi kalina a Iesu e maurivisitugua tania na mate, tana matsaraka rovorovo na dani murina na Sabat, maia e ida na laba vania ko Maria Madalena, aia nogo na daki a Iesu e tsialigigira vitu na tidao seko tania.

¹⁰ Ma ko Maria Madalena e baa me turupatu vanigira gana duli na omea a Iesu e tsarivania. Migira ara tu totu melumelu, mara ngangai moa.

¹¹ Mi kalina ara rongomia aia e tsaria laka e maurivisitugua a Iesu, me laka aia e morosilakana nogo, migira ara tau moa tutunina.

A Iesu e Laba Vanikaira Ruka Gana Duli
(Luka 24:13-35)

¹² Mi muri, ma Iesu e laba goto kesa tana vatana segeni na rereina, vaniikaira ruka vidaqira gana duli kalina kaira ara ka liuvisu i sautu na vavano i ka veraiqira.

¹³ Mi kalina kaira ara ka laba visitugua i koniqira kagagira duli tavosi, mara ka turupatu vanigira tana rongona laka ara ka reia na Taovia, migira ara tau goto tutunina.

A Iesu e Laba Vanigira na Sangavulu Kesa Gana Duli
(Mateo 28:16-20; Luka 24:36-49; Ioane 20:19-23; Aqoaqo 1:6-8)

¹⁴ Mi tana susuina tsotsodo, ma Iesu e laba vanigira na sangavulu kesa gana duli kalina ara mutsa kolu. Me tosasaga kakai vanigira, rongona ara tau tutunina, mara tobakakai sosongo,

* **16:8 16:9-20** Visana tana mamare tavosi ara tau mologira na buto 9-20.

mara sove na tutunina niqira goko visana gaqira duli, mi tugira na daki ara tu reilakana kalina aia e mauri tugu.

¹⁵ Maia e tsarivanigira, “Kamu liu tana barangengo popono, ma kamu turupatuna na Turupatu Dou vanigira na tinoni sui.

¹⁶ Masei ti ke tutunina me ke adi lesovitabu, sauba ke mauri saliu; masei ti ke tau tutunina, sauba kara kede.

¹⁷ Igira moa ara tutunina sauba kara tamanina na susuliga gana na nauana na valatsatsa: sauba kara dona na tsialigiaqira na tidao seko tana asaqu inau; sauba kara tavongani dona na gini goko tana goko ara tau nogo sasia;

¹⁸ me ti vaga igira kara tangoligira lee na muata vogata, se kara inuvia kesa na tabatu, me sauba e utu ke seko vanigira; sauba kara moloa na limaqira tana tinoni lobogu, migira sauba kara mauridoutugua.”

A Iesu e Dato i Baragata

(Luka 24:50-53; Aqoaqo 1:9-11)

¹⁹ Mi kalina e sui nina goko koiluigira, ma na Taovia Iesu e dato i bairaigata, me batotu tana madoana God.

²⁰ Migira gana duli ara vano mara turuipatu bamai tana nauna sui. Ma na Taovia e aqo i laoqira. Me sauvanigira na susuligana na mani nauginiana na valatsatsa. Mi tana nogo e gini laba maka laka e mana nomoa na omea sui igira ara gini turupatuna tana rongona aia.

Ghari Bible

Ghari: Ghari Bible (Bible with Deuterocanon)

copyright © 1998 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ghari

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 2 May 2025 from source files
dated 3 May 2025

eb379363-fbdd-532b-81c1-eb5fe7aa36a9